Արարատ SARDARABAD

BUENOS AIRES
AÑO XIII
Nº 751
Miércoles
20 de
abril
de
1988

FIEL EXPRESION DEL PENSAR DEMOCRATA LIBERAL DE LAS COLECTIVIDADES ARMENIAS DE SUDAMERICA
PRIMER PERIODICO ARMENIO DE SUDAMERICA IMPRESO EN SISTEMA OFFSET

EDITORIAL

Recordar y hacer recordar

Para nosotros 24 de abril, su mensaje, su significado, es todos los días. Es una vivencia diaria que perdurará en tanto y en cuanto los territorios usurpados no se hayan recuperado, y se hayan reunificado bajo un Gran Hogar, único, unido y con su gobierno propio.

El 24 de abril es una Causa, una Causa nacional. Y las causas nacionales no tienen fechas fijas, aniversarios, momentos u ocasiones. Sino que se viven cotidianamente, con un trabajo continuo, con una lucha sin cuartel. Todo minuto, toda hora es motivo de Causa Armenia. La suma de esos minutos y de esas horas nos llevarán al triunfo.

Pero, también, el 24 de abril es UN día de nuestra lucha, que se diferencia de los otros por su alto valor significativo, y por su mensaje de armonía y unidad. Dentro de todos nuestros días podemos afirmar que es el único en el cual todos los armenios pensamos igual, sin tener puntos de discordia. Es el único día en que todo el pueblo, con su gobierno, con su Iglesia, con sus divisiones religiosas, sociales, políticas, geográficas, se inclina ante la memoria del millón y medio de inocentes que cayeron víctimas de un plan preconcebido por los turcos en el llamado primer genocidio del siglo XX.

Hoy los armenios tienen su patria. Tienen su gobierno. Tienen su Diáspora floreciente, habiendo logrado la transmisión del legado de la armenidad a las nuevas generaciones. Creemos que esto, por sí, es un monumento de vida. Esta es la derrota del plan turco para hacer desaparecer a Armenia y a los armenios. Y ésta es una respuesta a una acción.

Hasta 1965 nos ocupabamos de RECORDAR el genocidio. A partir de esa fecha comenzamos a HACER RECORDAR nuestra causa. Podemos afirmar que se dio comienzo a una nueva etapa de la Causa Armenia, donde junto a la Diáspora también se sintió más la participación de la Madre Patria, con sus monumentos, con sus intelectuales, y con todo su pueblo.

A través de los trabajos realizados por los cuerpos políticos armenios, desde las Cortes Internacionales de Justicia, pasando por los Tribunales permanentes de los pueblos, los Parlamentos Europeos, las Grandes potencias hasta la ONU y ¿porqué no? a pesar de no compartir sus métodos, la guerrilla armenia, no logramos grandes avances. El crimen permanece impune.

Hay aún mucho por hacer. El vandalismo turco sigue con otras expresiones. No quisieramos mezclar el tema Gharabagh y las atro-

(continúa en pág. 2)

Monseñor Papken Abadian

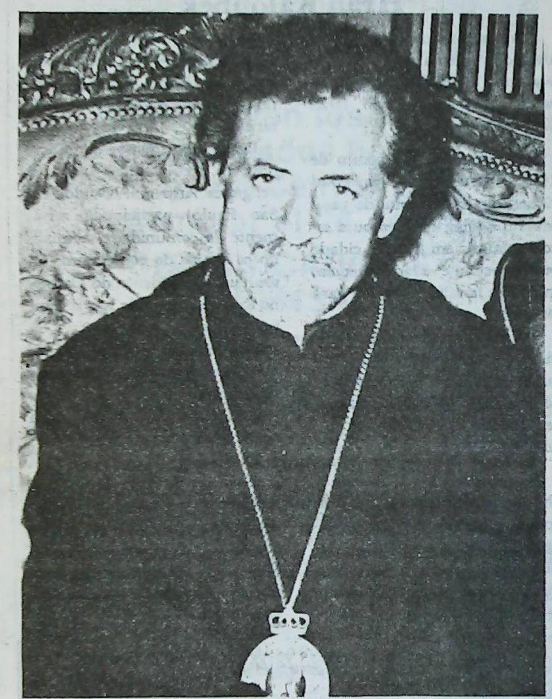

El 26 de abril de 1978, en la ciudad de Montevideo, R.O.U., y mientras presidía uno de los actos de la comunidad armenia local dedicado a rememorar el Genocidio, y tras dar su palabra, fallecía víctima de un ataque cardíaco, S.E. Monseñor Papken Abadian, Arzobispo Primado de la Iglesia Apostólica Armenia para la América del Sur.

Y caía como un soldado en el campo de batalla. En su puesto de lucha. Como un verdadero apóstol de la Iglesia Apostólica Armenia. Había llegado a la Argentina en el año 1959.

Durante sus casi dos décadas de director espiritual de nuestras comunidades del sur, supo hacer llegar el mensaje del Evangelio de Cristo, de paz y amor. Ayudó a continuar la organización de la vida religiosa y educativa de comunidades, que en tan buen estado dejaron sus antecesores Monseñor Karekin Jachadurian y Sion Manoogian. Vivía y gozaba con la realidad de la Madre Patria. Con el reflorecimiento de la Iglesia. Al regreso de cada viaje a Etchmiadzin volvía con nuevos entusiasmos y nuevos bríos a continuar la tarea a su cargo. Y hacía participe a su grey de esas vivencias.

A Monseñor Abadian le tocó vivir de cerca la acción de 1968, en que un grupo de nuestra comunidad desequilibró en un acto eleccionario viciado, y se hizo cargo del manejo de la entidad hasta ese momento

(continúa en pág. 2)

Los actos por el 24 de abril

Nuevamente la comunidad armenia se apresta a recordar a los valerosos mártires del Genocidio de 1915, que murieron por su Patria y su religión.

Los actos preparados van del jueves 21 al lunes 25 de abril y, seguramente, en todos ellos estará presente el fervor de la Armenidad.

Conferencia de Monseñor Pouniatian.

Conforme lo anticipáramos en nuestra edición anterior, el Obispo Monseñor Krikoris Pouniatian, dará una conferencia sobre las impresiones recogidas en su reciente viaje a la Madre Patria.

Esta Conferencia, incluída en el programa de actos por el Genocidio, tendrá lugar el **jueves 21 de abril, a las 20,30,** en el Salón "Centro Armenio", y versará sobre el tema **"La Cuestión de Gharabagh".** Se proyectará un video sobre los recientes sucesos que conmovieron a la armenidad y al mundo, y **la entrada será libre.**

Hablará Yervant Azadian.

Sábado 23, a las 18,30 hs. Conferencia alusiva al Genocidio Armenio, por el **señor Yervant Azadian,** en el **Salón de Actos del Instituto Educativo Marie Manoogian, Armenia 1322.**

Misa y Homenaje.

El **Domingo 24, a las 10,30 horas,** el Patriarca de los Católicos Armenios, Hovannés Bedrós XVIII Kasparian, celebrará una solemne Misa Pontifical en la Catedral Armenia Católica.

A las 11 horas, se oficiará una Solemne Misa y Funeral por los Mártires en la Catedral de San Gregorio El Iluminador.

A las 13 horas, la Comunidad depositará una ofrenda floral en homenaje al Libertador General San Martín, en su monumento que se encuentra emplazado en la Plaza epónima.

Lunes 25 de abril, 20 hs. Se realizará el **acto central de la armenidad,** en la Plaza de la República, frente al Obelisco. Aparte de miembros de todas las Instituciones de la Comunidad Armenia, asistirán figuras altamente representativas de la política nacional argentina.

SAN PABLO

Madagh na Marachá

No dia 13 de março passado, a Sociedade Beneficente e Cultural Marachá realizou o tradicional MADAGH em memória dos martires de Marash, massacrados pelos turcos em 1920, ocasião em que também foram reverenciados todos os ex-sócios falecidos no transcorrer de 1987.

Para tanto mandou celebrar missa e culto nas Igrejas Armênias de São Paulo.

Na Sede Social a solenidade foi aberta pela Sra. Takui Sarkissian, que convidou o Bispo Datev Karibian - Prelado Titular da Diocese Apostólica Armênia do Brasil, para celebrar a benção, que ao final teve as orações do Padre Antonio Kechedjian, da Paróquia Armênia Católica. Também fez uso da palavra o presidente da Marachá, Siragan Abaklian.

O Madagh teve a presença de significativo número de convidados e simpatizantes da Marachá e também dos Padres Yesnig Guzelian e Boghos Baronian, da Igreja Apostólica Armênia São Jorge.

Falecimento

Hrad Kaloubek

Com profundo pesar, a coletividade armênia de São Paulo registrou, em 25 de fevereiro passado, o falecimento do Sr. Hrad Kaloubek, 65 anos.

Nascido em 08 de agosto de 1922, em Aleppo - Síria, Hrad Kaloubek, primogênito do casal Makrui e Jalal, frequentou a escola primária em Aleppo, cidade onde viveu até a adolescência, quando a família mudou-se para Beirute.

Em Beirute ingressou no Colégio Americano e, após concluir o curso, trabalhou por três anos como adido do Consulado Francês, fazendo o trabalho de economista.

No ano de 1947, Kaloubek chegou ao Brasil, país que o acolheu juntamente com sua família, os pais e três irmãos: Lidia, Fairuz e Paul. Aqui conquistou muito amigos, tornando-se pessoa querida e estimada.

Casou-se em 1949 com a Sra. Alice Kaseian e dois anos depois nasceu seu filho Pedro Stepan, hoje formado engenheiro e sanitarista.

Desde criança, por influência dos pais, frequentou a Igreja Evangélica Armênia. Tendo, em São Paulo, participado ativamente da comunidade, acupando os cargos de conselheiro, tesoureiro e presidente do Conselho Representativo da Igreja Central Evangélica Armênia.

Sua dedicação e empenho foram fatores muito importantes na reforma do templo, obras realizadas de 1982 a 1984, com sua supervisão.

Lamentan seu desaparecimento a esposa Alice, o filho Pedro Stepan, a nora Sueli Fernandes e os netos Tahis e André Stepan.

O Jornal Sardarabad expressa sinceras condolências a família enlutada.

Recordar y hacer recordar

(viene de pág. 1)

cidades de Sumgait para no distraer nuestra atención del significado del 24 de abril, pero es tema del día. Y decíamos que los turcos de Azerbaijan no desconocen los métodos genocidas de sus primos-hermanos de Turquía. Y aún en una sociedad fraterna como es la URSS, donde la paz y la hermandad es sermón diario, vemos que el peligro acecha igual y debemos prestar atención y mantenernos alerta.

Hay aún mucho por hacer decíamos. Los métodos y los fines no se han coordinado en forma definitiva aún. Tenemos algunas diferencias de forma. No hemos encontrado la forma de madurar una acción para lograr el reconocimiento del genocidio.

El 24 de abril es un día como los otros, de trabajo de lucha. Pero también es un día para conmemorar unidos y hacer recordar nuestro martirio.

Recordar nuestros muertos es hacerlos vivir. Y la vida ha echado cimientos en nuestro ser comunitario, en nuestro espíritu de pueblo y nación. Mas aún, ha comenzado a transformarse en acción. Acción de todos los días, de la que deberá ser partícipe toda la humanidad.

Monseñor Papken Abadian

(viene de pág. 1)

madre de nuestra comunidad, y la transformó en un satélite más de su órbita política. Nos referimos a la Institución Administrativa de la Iglesia Armenia.

A pesar de no compartir ese desequilibrio, trató de convivir de la mejor manera, buscando siempre de ver cómo devolverle a la colectividad el brillo que ésta se merecía. La gran mayoría lo comprendió. Y Su Eminencia, en esa lucha, dejó sus mejores años de vida y dejó lo más caro que tiene, el ser humano: la propia vida.

Las exequias se realizaron el día 29 de abril, previo velatorio en las Iglesias San Nerses El Agraciado de Montevideo, y San Gregorio El Iluminador de Buenos Aires. EL Catolicós S.S. Vazken I° envió como representante al Obispo de Marsella Monseñor Hagop Vartanian, al que acompañó el Arzobispo de Nueva York y Primado de la Iglesia Armenia de los Estados Unidos, Monseñor Torkom Manoukian. Su cuerpo recibió sepultura en el Cementerio Armenio frente a la Iglesia de la Santísima Trinidad, donde los fieles permanentemente le rinden homenaje.

Carta de reconocimiento

Reproducimos a continuación la carta que nos hizo llegar Miguel Angel Kouyumchian, autor de la nota que publicáramos en nuestra edición anterior.

Deseo comunicar, a través de este medio, que por razones de espacio no se publicaron, en el número 30 del mes de abril de la revista **"Muy Interesante"**, los nombres de quienes colaboraron conmigo -y a quienes estoy muy agradecido- en el artículo titulado "Armenia: museo abierto a los pies del Monte Ararat". El mismo responde a una investigación realizada en base a diversos textos, y los colaboradores fueron: *Samo Sarkisian (asesoramiento y diagramación original)*, Martín Keskiskian y arquitecto Toufeksian (fotografías), Carlos Paragamian y Dr. Pascual Ohanian (redacción).

Asimismo, quiero agradecer a quienes hicieron posible esta producción: señores Manuel García Ferré, Jorge Milani y Ricardo Colángelo; así como también a los que gentilmente me hubieran cedido material o me hubieran ayudado en caso de existir alguna contrariedad técnica. Son ellos: Diana D. de Nahabetian, Marilyn Tchárian, *arq. Sonia Seferian, Juan Yelanguezian, Arq. Jorge Boudurian, Eduardo* Kizamlian, Mihran Sarafian y doctor Michel Karahanian.

Y, por último, deseo expresar mi gratitud a la familia Abrahamian, al Instituto Marie Manoogian (especialmente a los egresados y padres de la 10ª. Promoción), al Comité de Relaciones Culturales de Armenia con la Diáspora, por mi reciente estadía en Armenia, y a todos cuantos leyeron mi nota.

Miguel Angel Kouyumchian

Felisa Kuyumdjian en la Feria del Libro

El próximo sábado 23 del corriente, la escritora Felisa Kuyumdjian firmará sus libros "La Niña y la Mariposa" y "Juego entre Dos", en los stands de Plus Ultra y de Sade. En el primero lo hará a las 17 horas y, en el segundo, a las 18.

Asimismo, el domingo 24, a las 20.30, en el Salón "Luis Federico Leloir", de dicha Feria realizará un **diálogo abierto** acerca de sus obras tocando, entre otras, "Juego entre Dos" y "La Partida", de la que está prevista una reedición, así como algunas de sus obras de teatro.

Canal 11 transmitirá la Misa solemne en rito Armenio

El domingo 1° de mayo, de 9 a 9,45 horas, se transmitirá por Canal 11 de televisión, desde la Capilla del Canal, la Santa Misa en Rito Armenio.

El Oficio estará a cargo de Su Beatitud Hovannés Bedrós XVIII Kasparian, Patriarca de los Armenios Católicos, y su intención será en memoria de los Mártires del Primer Genocidio del siglo XX.

Además, y como es costumbre, el mismo día se oficiará Misa en la Catedral de Nuestra Señora de Narek, a las 11 horas.

Merceril S.A.

Larrea 237. Capital

T.E.: 48-9343

PROFESIONALES

CONTABILIDAD IMPOSITIVA

Dr. Ricardo Delanian
Estudio Contable Impositivo
Contador Público U.N.C.
Entre Ríos 263 1° 4
T.E.: 3-1141 - CORDOBA

ABOGADOS

Dr. Juan Carlos Merdinian
Abogado
Rondeau 578 T.E.: 051 45215
CORDOBA

Electrónica DE LA PAZ

Reformas a Binorma
Service Especializado en:
TV Color y Video
Computación

CIUDAD DE LA PAZ 1782 - TEL. 783-1109/785-6646

EN EL 82° ANIVERSARIO

Qué es la Unión General Armenia de Beneficencia?

Los conceptos que siguen pertenecen al abogado y poeta Dr. Sempat Derunian (Deovletian) y fueron pronunciados en Chipre en 1977 con motivo de un aniversario de la UGAB.

"Voy a comenzar con una cita tomo la palabra de uno de nuestros grandes poetas, Vahan Tekeyan, de la poesia que lleva por titulo "Balance";

Balance, que quedó, que me quedó de la vida.

Todo lo que dí a los demás, extraño, solamente eso..."

"Hace 70 años que se habla y se escribe sobre la U.G.A. de Beneficencia.

Se ha señalado cómo la institución ha hecho su principal objetivo las amplias e ineludibles tareas educacionales de la Diáspora, con especial dedicación. Cuántos sacrificios económicos ha realizado y sigue realizando para la educación de la nueva generacion armenia.

No pienso referirme separado al esfuerzo educacional me contentaré haciéndoles recordar solamente que ese esfuerzo se llama: **Instituto Educacional Melkonian, Colegio Hovaguimian-Manoogian, Colegio Daruhi Hagopian, Fundación de Estudios Armenológicos, Yervant Hiusisian, Colegio Central L. Nadjarian-K. Gulbenkian, Colegio Marie Manoogian. Y a estos hay que agregarles los nombres de otras 14 escuelas. Voy a hacer referencia especialmente a algunos temas y manifestaciones que considero importantes.**

.....

Parekordzagan es la contestación cordial del pedido de auxilio de la Diáspora Armenia. Tratemos un momento de imaginar la Diáspora sin la UGAB, entonces vamos a comprender su significación verdadera. Contestamos sin titubear que si no hubiera existido esa sagrada realidad, esa bendición singular que se llama Parekordzagan, *hoy, como una necesidad impostergable e irresistible*, como una bella visión, habria que fundarla sin falta.

.....

La institución, por su labor desarrollada en el desempeño en su alta misión, no solamente no ha tenido igual en la vida armenia, sino que, también es una organización humanitaria en concepto internacional. Por eso cualquier socio o simpatizante de la UGAB debe sentirse orgulloso. Cualquier armenio puede sentirse orgulloso con Parekordzagan. También la Patria está orgullosa con ella. Una organización como Parekordzagan es un honor para cualquier nación grande.

.....

Pero ¿qué es la UGAB?

La UGAB es la armenidad.

Es el Idioma Armenio.

Es la Iglesia Armenia.

Es el Circulo Social Armenio.

Parekordzagan es nuestra mejor manera de contribuir; es el campo fértil donde podemos hacer fructificar nuestras reservas potenciales de bondad.

Parekordzagan es vuestra colaboración, vuestro patriotismo, vuestro legado, vuestro afecto, vuestra preocupación. Parekordzagan es vuestro quehacer diario, vuestra salud, vuestro sosiego, vuestro regocijo.

Parekordzagan es, lo que queráis hacer de ella. Tomadla y elevadla, enriquecedla, vigorizadla como deseais. Alegradla con vuestras conquistas, con vuestra nobleza, vuestra hidalguia.

Y con ella elevareis vosotros también, os enriquecereis, vigorizareis y sereis dichosos.

Mi Gharabagh

Transformada en flor de discordia,
eres mi pequeña ¡ay Gharabagh!;
eres mi flor que da su miel
a la abeja ajena, Gharabagh armenia.
El que de Armenia te separó,
no es hermano de Armenia.
Entre nosotras dos, tu también desconcertada
eres mi niña, pobre Gharabagh!.
Ni la muerte puede separarnos,
somos un cuerpo y un alma.
Eres igual a mi Kars, mi Sasún,
como en el monte Masis, mi Gharabagh.
Ay! cuando las manos armenias
se alzarán como puños altos igual que tus montes?
para que no vaya a tierra extraña
el águila de Armenia, mi Gharabagh!.
No eres sola tú, para poder sobrellevar
cuando me han arrebatado, como paraiso,
el mar de Van, las ciudades de Kars y Van,
el monte Sipan y la capital Ani en ruinas.
Gharabagh es la invocación de mi madre,
me esta llamando con triste esperanza.
Gharabagh es mi flor tulipán;
es roja, pero tiene negro el corazón.

Hovannés Shiraz (Erevan 1975) Trad. Jorge Sarafian

ESTUDIO JURIDICO

Dr. Bautista Kuyumdjian
Dr. Gabriel E. Williams
Dra. Patricia Kuyumdjian de Williams
Dr. Javier B. Kuyumdjian

TUCUMAN 1438 PISO 7°
T.E.: 40-6809 / 7112 / 49-7049

U. G. A. B.

ARMENIA 1322 - BS. AS.

773-2820 y 772-2617

El Consejo Directivo Invita a socios y adherentes a participar en los actos programados por la Comisión Central para conmemorar el 24 de Abril.

COMUNICADO DE PRENSA

El martes 12 de abril se realizó la Asamblea Anual de la Comisión de Damas con la presencia de numerosas socias. En próxima nota informaremos sobre las integrantes de la nueva Comisión.

El viernes 15 de abril UGAB recordó los 82 años de su fundación mundial. Participaron del acto miembros del Consejo Directivo y de Comisiones, Padres, Docentes y Alumnos. Hablaron los señores Haig Shahinian y Juan Mateossian, y se colocó una ofrenda floral ante el busto de Boghos Nubar.

La Comisión de Damas de UGAB invita a la Mesa Redonda que, con el apoyo de Instituciones Armenias, se realizará el miércoles 20 de abril, y versará sobre el tema: "La participación de la mujer en la sociedad". Coordinará la señora Irma Avdjian de Arias Duval.

El sábado 23 de abril, a las 18.30, en el Salón del Colegio, el Presidente de la Fundación Alex Manoogian de UGAB mundial, señor Yervant Azadian, disertará sobre el tema "Genocidio Armenio de 1915".

Se invita a participar en este acto.

COMISION DE DAMAS

Paseo y almuerzo
en el **Club Campo Armenio,** *en Del Viso*
Jueves 28 de Abril, 9.30 hs.
•Salidas desde la Institución

Viernes 29 de Abril, 20.30 hs.
COMO VIMOS A NUESTRA MADRE PATRIA

Proyección del Video filmado por el Sr. Torós Gurlekian
Organiza Grupo UGAB que viajó a Armenia en Octubre 1987
Armenia 1322 Entrada libre

LIGA DE JOVENES

Asamblea General Ordinaria

Sábado 30 de abril, 17 hs.

EL TRAGICO ABRIL

Preguntas y respuestas sobre el Genocidio Armenio

POR DELCHO BALABANOV

Continuación

-El número de armenios asesinados durante los sucesos de 1915-1918.

Basándose en los archivos del Imperio Otomano, los autores escriben que en esa época la totalidad de la población armenia del país no sumaba más de 1,2 millones de personas. Partiendo de estos datos, concluyen que era imposible exterminar a 1,5 millones de armenios, porque apenas llegaban a 1,2 millones. Según ellos, el supuesto número de víctimas era de 300 mil a 600 mil. Además, como causas de las muertes se señalan el clima extremo, las epidemias, el hambre y otros factores, igualmente calamitosos para más de 2 millones de musulmanes.

Al fin de cuentas ¿cuál es la verdad?

Según la legislación del imperio, las variaciones demográficas se daban a conocer solamente con la autorización de una instancia jurídica superior, directamente subordinada al gran visir. Por lo tanto, nos apoyaremos en datos estadísticos publicados a la sazón y conservados hasta hoy en los archivos otomanos.

El famoso viajero Ubitzin y el experto en historia armenia Dulaurier señalan - en un artículo conjunto en la prensa turca - que la población armenia superaba los 2,5 millones de personas. Similares datos fueron publicados en 1882 por el Patriarca Armenio: dentro del imperio vivían más de 2,66 millones de armenios, 1,63 millones de los cuales estaban concentrados en seis provincias orientales de Anatolia. Evidentemente, a fin de apoyar su tesis inicial de ausencia de genocidio, los autores tratan de reducir deliberadamente el número de armenios hasta límites inverosímiles. En lo que respecta al número de las víctimas del genocidio, hace mucho que se estableció su número: más de 1,5 millones muertos.

Estas estadísticas las confirman diversas y fidedignas fuentes británicas, turcas y de otros países. En la última edición de la Enciclopedia Británica, por ejemplo, se destaca que a consecuencia de la matanza masiva perecieron 1,2 millones de armenios.

En aras de la verdad histórica, cabe mencionar la declaración del propio Kemal Atatürk. En julio de 1926, Atatürk comentó al periodista suizo Emil Hildebrand: "...el partido de los Jóvenes Turcos debe rendir cuentas de la muerte de los millones de nuestros súbditos cristianos que fueron expulsados sin piedad de sus tierras y asesinados luego". En este caso no debe pasarse por alto la conclusión hecha por el estadista turco quien a lo largo de casi dos décadas, no se distinguió gran cosa de la política de sus antecesores -los Jóvenes Turcos- con respecto a las minorías étnicas.

-La última pregunta se refiere a la situación de los armenios en la República de Turquía.

Los autores señalan que los armenios que residen actualmente en su país son entre 40 y 50 mil personas y que la actitud hacia ellos no se distingue del resto de la población, gozan de plenos derechos y libertades civiles, cuentan con instituciones propias y viven en ambiente de prosperidad y bienestar. También se afirma que muchos de estos armenios son conocidos intelectuales, comerciantes, artesanos, etc. que condenan resueltamente las calumnias difundidas por las así llamadas organizaciones armenias nacionalistas en el extranjero y organizaciones de otra índole.

Si, de cualquier modo, pudiera aceptarse el hecho de que los armenios residentes en Turquía tienen garantizadas determinadas libertades, ello está vinculado única y exclusivamente *al derecho a disfrutar formalmente del status de minoría étnica*, como consecuencia de las cláusulas de protección estipuladas en el Tratado de Lausana. En virtud de dicho tratado, el Gobierno turco tiene la obligación de garantizar plena libertad, igualdad de derechos ante la ley y protección total a todos sus súbditos, sin distinción de credo, nacionalidad, idioma o raza.

Si comparásemos la realidad con los derechos formulados en el tratado, se haría patente que cualquier declaración, incluso la de respetar los acuerdos internacionales en relación a las minorías étnicas, son simples especulaciones teóricas. He aquí argumentos concretos:

Como es sabido, inmediatamente después de la revolución de Atatürk, la burguesía turca - inspirada en aspiraciones panturcas aún no superadas - lanzó la idea de homogeneizar a la población del país. Toda tentativa de diferenciación étnica era vista como un desafío a los valores establecidos por el nacionalismo turco, cuya política para con los armenios apuntaba a su paulatina asimilación mediante la restricción de su base socioeconómica. Por ejemplo, en 1924, el Meclis (parlamento) turco aprobó una ley en virtud de la cual todos los bienes inmuebles de los afectados por el genocidio fueron entregados *a los turcos locales, pues eran declarados "en estado de abandono".*

También en 1924 se promulgó otra ley que prohibía a los armenios agruparse en poblados homogéneos y establecía que su número total no debía sobrepasar el 10 por ciento de los musulmanes. En consonancia con los intereses supremos de la nación turca, los armenios estaban expuestos a ser deportados en cualquier momento a zonas de población musulmana compacta.

Durante la Segunda Guerra Mundial, el Meclis

continúa en pág. 8)

JOTOR SA

INVERSORA - FINANCIERA

La Empresa Líder del Mercado Inmobiliario

CENTRAL: Av. Callao 836 T.E. 41-8671/6093/5312
BELGRANO: Av. Cabildo 300 T.E. 771-4695 - 773-2748
CABALLITO: Av. Rivadavia 4309 T.E. 981-4536/3288
VICENTE LOPEZ: Av. Maipú 1601 T.E. 795-0934

EL INSTITUTO EDUCATIVO MARIE MANOOGIAN

INVITA

Al Acto Conmemorativo del Genocidio Armenio de 1915, que tendrá lugar en Armenia 1322, de esta Capital, el

Sábado 23 de Abril, a las 18.30 hs.

En la oportunidad disertará sobre el tema el

señor YERVANT AZADIAN

Presidente de la Fundación Cultural **Alex Manoogian,** *de la UGAB mundial, quien vendrá especialmente desde los Estados Unidos de Norteamérica.*

PROFESIONALES

MEDICOS

DR. ANDRES J. KUPELIAN
Médico del Hospital F. J. Muñiz
Cirugia General e Infectológica
Especialista Flebo y Linfología
(Enfermedades venosas - várices)
Cnel. Diaz 1767 20 b -Bs. As.- TURNO: 826-2588

Dra. Azaduhi Libertad Telecemian de Anger
Médica - Psicoanalista
Miembro adherente de la Asociación Psicoanalística Internacional
Socia Fundadora y Honoraria de la Asociación Psicoanalítica Paraguaya
Bilinghurst 1663 P.B. D **TE. 826-9267 91-8332**

ESCRIBANO

GREGORIO HAIRABEDIAN
ESCRIBANO
Av. Roque S. Peña 570 **331-5761 34-1579**

HOLOCAUSTO

Levantamos hoy los corazones,
como un altar para los muertos
heroicamente sacrificados
por la libertad de la Patria.

La adoración de sus almas
es nuestro designio ahora.
Hacia ellos van, como incienso
nuestros amores y esperanzas.

Y desde el cáliz de nuestro dolor,
como santo sacramento,
comulguemos con devoción,
con sus sangres y sus cuerpos.

Vahan Tekeyan
Trad. Jorge Sarafian

GENOCIDIO

•Alocución de Jacques Nazarian, dirigente de la colectividad armenia de Francia, en el Palacio de la UNESCO, el 24 de mayo de 1964 en París.

.....

Esta celebración que fue el eco de una resolución de las Naciones Unidas en la sesión plenaria del 20 del noviembre de 1963, sobre la lucha contra el genocidio, se realizó en presencia de notables personalidades francesas del Foro, de la Academia y de destacadas figuras de la vida política y literaria, así como también de embajadores de varios países, representantes eclesiásticos, etc, en un total de más de dos mil personas.

"Una cruz inmensa aplicada sobre Francia, una cruz cuya barra vertical iría de Dunkerque a Perpignan mientras que los brazos tocarían Brest y Strasburg, sería insuficiente para sostener los dos millones de armenios masacrados por los turcos en 1915.

Si se quiere llevar a la escala de Francia ese Primer Genocidio de los tiempos modernos, habría que tratar de imaginar lo inconcebible; quiere decir 20 millones de cadáveres extendiendose de Europa a Asia y de Noruega al Cabo...

¡Genocidio! Esa palabra que apenas creada comienza a devaluarse por la utilización abusiva que se ha hecho de ella por aquellos mismos que lo cometieron, toma todo su sentido y todo su peso cuando se habla de los armenios.

Todos los artículos de la definición de la Convención de las Naciones Unidas, se aplican en efecto a la letra por el caso preciso de Armenia, desde el homicidio de todo elemento étnico armenio: ancianos, mujeres, niños, inválidos, hasta la transferencia forzada de niños de un grupo a otro, el gobierno turco había dado instrucciones para turquizar a los niños cristianos que teniendo menos de cinco años serían incapaces de acordarse ulteriormente de los horrores padecidos por sus padres.

Sería muy largo de describir aquí las escenas que, por lo demás no podríamos, aún haciendo prueba de buena voluntad, comprender su crueldad. Además nuestro propósito no es hablar de los muertos sino de los vivos, desenmascarando todas las formas de racismo, que ese último sea engendrado por el color de la piel o cualquier otro carácter étnico, racial, moral o religioso.

Si yo he hablado de los armenios, es para mostrar que el apaciguamiento y la indiferencia no llevan a la paz sino al contrario.

Me basta con citar a un *racista tipo: Hitler.*

He aquí extraído de los archivos de proceso de Nüremberg, una declaración del Führer a los jefes militares que había reunido en Obersalzberg, el 22 de agosto de 1939 para anunciarles la fecha de la guerra: "Nuestra fuerza debe residir en nuestra rapidez y nuestra brutalidad. He dado orden a las unidades especiales de la S.S. de trasladarse sobre el frente polaco y matar sin piedad hombres, mujeres y niños.

Al fin y al cabo quien habla aún hoy de la exterminación de los armenios?".

Al fin y al cabo quien habla aún hoy de la exterminación de los armenios? He aquí el argumento decisivo que tuvo por consecuencia la adhesión del Estado Mayor.

Así, por haber dejado un crimen sin castigo, que digo ¿sin castigo? por haber dado una prima al crimen reconociendo la anexión de territorios anteriormente evacuados de sus habitantes naturales, las naciones llamadas civilizadas han dejado germinar las semillas del racismo cuyo desarrollo ha valido a los polacos, a los franceses y, sobre todo, a otros, el trato que ya se conoce.

En Turquía misma, el silencio de naciones civilizadas era -y es todavía- interpretado en su justo valor. Las masacres de griegos y armenios durante los años 1920 a 1922, de Kurdos, de 1925 a 1938, la deportación de judíos, griegos y armenios en 1942, la organización de la violencia en Estambul en 1955 y, en supremo desafío a la conciencia de la humanidad, la erección de una estatua a Talát, el hitler turco, son algunas de las manifestaciones de un racismo continuado.

Ustedes estan aquí señoras y señores para que los silencios, por muy homicidas, cesen.

Contamos con ustedes.

Es teniendo conciencia de la gravedad de la amenaza que pesa sobre cada uno de nosotros hoy tal vez perseguidor o complice por nuestro silencio, mañana seguramente perseguido, que nosotros reclamamos sin descanso el castigo de los culpables pasados, presentes o por venir, al mismo tiempo que la indemnización de las víctimas y el restablecimiento de todos sus derechos.

En un siglo donde en apariencia prima la fuerza, cientos de millones de franceses de origen armenio y sus hermanos dispersos en el mundo, sobrevivientes de las hecatombes sucesivas, quieren a pesar de sus decepciones pasadas, continuar dando vueltas alrededor de famosas ciudadelas inexpugnables tocando las trompetas de Jericó.

Y eso, hasta el día en que se derriben las murallas.

Trad. Jorge Sarafian

Koulaksizian Hnos. S.A.
FABRICACION DE TEJIDOS
LIMA 3560 - (1678) CASEROS
Tel. 750 - 5888/3501/4632

Lutufyan Hnos. S.A.
Fábrica de pañuelos y toallas
Estamperías
y tintorerías de hilados
Larrea 738 **Cap. Fed.**
Francia 275 **San Martín** (Pcia. de Bs. As.)

CONFERENCIA
Dr. Daniel Stamboulian
"Verdades y Mitos sobre el Sida"
UGAB - Armenia 1322
Lunes 9 de Mayo, a las 20.30 hs.
Entrada libre

MONTEVIDEO

Perdurar como Nación

Dr. Bedros Danielian

continuación

No podemos seguir conviviendo con tales argumentos. Hacen falta una escrupulosa honestidad, sentido patriótico y trabajo continuo en las conductas públicas y privadas de todos y cada uno, especialmente en la de aquellos que, por las razones que fueren, digamoslo así, detentan posiciones notorias y su obligación primaria es el ejemplo para que su proceder no parezca lo que es. Para que se proceda con los hechos y no con las vacías palabras que van provocando la claudicación en la concreción de los intereses supremos de la Nación Armenia, específicamente de su diáspora donde la mayoría de sus integrantes aspira y anhela. Y debemos reiterar, y dejar bien sentado y aclarado que la Causa Nacional Armenia no plantea para ningún armenio descrepancia. Todas las organizaciones nacionales armenias son coincidentes en su encare, pero chocan en su plataforma ideológica; principalmente una de ellas es la que provoca el antagonismo de las demás que, con sus diferentes posiciones, manteniéndo una inútil divergencia que se va perpetuando por oposición sin servir a sus verdaderos fines. Ya no son partidos en su lucha política para la obtención del poder, es decir, del gobierno, ya no son ellos las fuerzas vivas de su país, sino las corrientes históricas encargadas de mantener viva la llama de la armenidad en la diáspora. Ninguna de ellas es más que la Nación Armenia ni se puede abrogar la potestad de ser más que la otra. Ninguna puede ser un fin en sí misma, justificando así su existencia, determinando sectorizaciones que no tienen razón de ser. Porque la esencia del problema armenio no está en la izquierda ni en la derecha, ni en el marxismo ni el sistema republicano o monárquico o en la filosofía que fuere. El hecho jurídico real es que ARMENIA existe, es un sujeto jurídico, que su destino está en manos de los armenios que viven en ella, ellos son los responsables de su autodeterminación, de su bienestar o de su sacrificio, de su libertad o de su opresión, pero serán ellos los responsables de que Armenia siga viviendo, de nuestra cultura, de nuestra lengua, nuestra literatura, nuestra música, en una palabra es la fuente de vida de la Nación Armenia, es el pulmotor de la diáspora. Sin Madre Patria no existiríamos ni tendríamos identidad nacional. Como organización jurídica la Patria tiene su futuro asegurado, más allá de las filosofías políticas que la pueden gobernar; no podemos decir lo mismo de los armenios dispersos por el mundo que somos los que debemos soportar la inmensa carga que sobrellevamos, del riesgo permanente en que vivimos ya no **sólo por los factores externos sino por la desubicación física y espiritual de las colectividades ante la paulatina insensibilidad de sus congéneres que van determinando su debilitamiento y hacen más difícil la lucha por conservar la armenidad. Concluyendo, cree mos que la solución es más sencilla de lo que realmente parece, si se pensara con un verdadero espíritu de fe patriótica y se renunciara a los intentos de gobernarnos unos a otros y, por el contrario, aplicáramos el principio de que todos somos soberanos "mi autoridad emana de vosotros y ella cesa por vuestra presencia soberana". Nuestro prócer, el General Artigas, pronunciaba esta frase y en ella determinaba no sólo su grandeza sino la solución armoniosa de un pueblo. Nosotros debemos aplicar ese principio que implica en sí la organización de nuestras colectividades así como las validez jurídica de las mismas ante los gobiernos de los países en que vivimos y nos desarrollamos. Una colectividad donde todas sus fuerzas esten representadas y participen de su conducción como único camino de unidad. Nuestra colectividad no tiene un organismo rector, tiene un consejo central administrativo de la diócesis de la iglesia armenia que administra el Salón Cultural Armenio y la Iglesia y esta constituído exclusivamente por miembros de una organización nacional armenia, hecho que provoca la resistencia de las demás instituciones de nuestra colectividad que se sienten agraviadas por tal actitud, ya que todos, reiteramos, todos han contribuido a la edificación del Salón Cultural Armenio *así como de la Iglesia. Esto, con diferentes matices, ocurre en la mayoría de las* colectividades de la diáspora.

Y esas mismas fuerzas son las que proclaman fervorosamente la necesidad imprescindible de la unidad pero no dan un paso en pro de ella. Unidad es co participación física y espiritual de todos. Unidad es desterrar todo tipo de arbitrariedades y falcedades en aras del beneficio común. Unidad es beneficiar a la nación sacrificando todo interés partidista y sectorial. **Unidad es Causa Armenia.** Por esa unidad y por la Causa Armenia los Ramgavar así como la Asociación Cultural Tekeyan y su prensa han concurrido a toda convocatoria y prestado su espíritu constructivo con fervor patriótico y nuevamente se ha procedido con mala fe, se nos ha faltado el respeto personal e institucionalmente, empleando actitudes que se han repetido a través de los años y que quizas pecando de ingenuos y dada las necesidades, creímos superadas. El paréntesis se ha abierto y no se nos puede atribuir responsabilidad alguna. Puede ser que el diálogo continúe cuando se decidan a asumir con madurez y honestidad los objetivos de la nación armenia y comprendan el mensaje eterno de **SARDARABAD.**

Cher, Armenia. ganó el "Oscar" a la mejor actriz

En la batalla anual por la consecución del preciado trofeo "Oscar" que la Academia de Hollywood otorga a los mejores de la farándula universal, este año correspondió a Armenia llevarse el galardón a la mejor protagonista, que fue precisamente otorgado a **Cher,** de origen armenio, por su notable trabajo en **Hechizo de Luna.**

Ya nominada anteriormente para dicho premio por su labor en **Silkwood** (1983), **Cher** fue considerada ahora, finalmente, como la mejor protagonista y adjudicataria del preciado trofeo.

Mesa redonda

Miércoles 20, 20.30, en el Salón "Centro Armenio", Mesa Redonda sobre el tema "La participación de la Mujer en la Sociedad", organizada por la Sociedad de Beneficencia de Damas Armenias de Sud América -HOM-, y la participación de todas las Organizaciones de Damas de la Comunidad, con los auspicios de Mons. Krikoris Pouniatian.

Té anual de Damas de la Iglesia Armenia

La Organización de Damas de la Iglesia Armenia San Gregorio El Iluminador, realizará su té anual el miércoles 4 de mayo próximo.

La reunión tendrá lugar en los salones de Harrods.

Se propone al Senado solidaridad con el reclamo por Gharabagh

El Embajador Itinerante y Senador nacional, Dr. Hipólito Solari Yrigoyen, presentó el 8 del actual, al senado de la Nación, el proyecto de declaración que, con sus fundamentos, reproducimos a continuación:

El Senado de la Nación DECLARA:

Expresar su solidaridad con el pueblo armenio y con su anhelo de reunificación con sus connacionales de la regiónde Nagorny Karabaj, que permanece incorporada a la República Socialista Soviética de Azerbaijan.

Manifestar su honda preocupación por los brotes de violencia y enfrentamientos étnicos que han afectado recientemente a la región.

Exhortar al gobierno de la URSS a encontrar una solución justa para resolver las demandas de los habitantes cristianos residentes en Nagorny Karabaj, te-

(continúa en pág. 16)

WILTON PALACE HOTEL

Av. Callao 1162
Tel. 41-9483

Buenos Aires
Argentina

. Remises
. Sepelios
. Traslados

CASA Rivera
CORALLO, CUFARO Y CIA.

Jubilados, pensionados, cónyuges y fliares. sin cargo

Av. Córdoba 4902 T.E.: 773-2800/772-3288

ARMENIA AL DIA

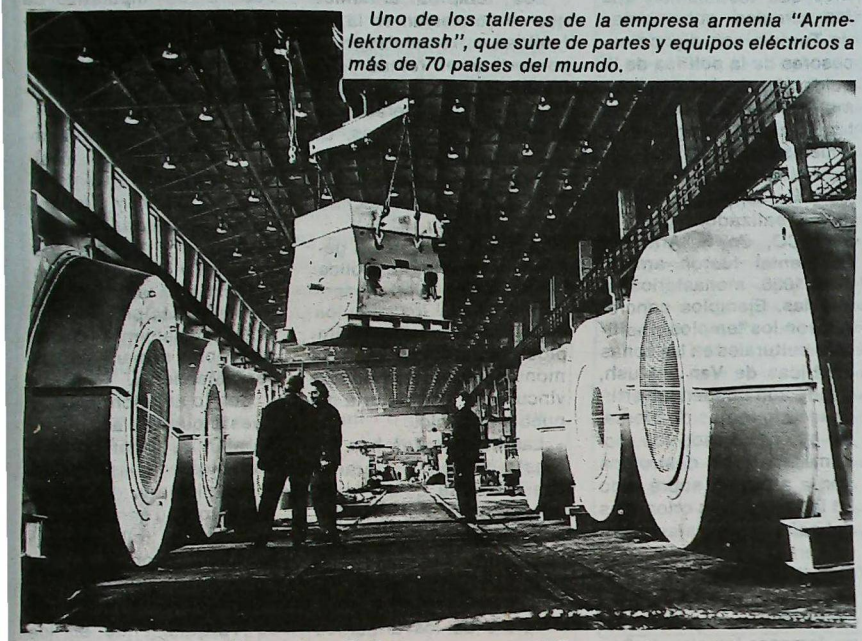

Uno de los talleres de la empresa armenia "Armelektromash", que surte de partes y equipos eléctricos a más de 70 países del mundo.

Las bodas de oro de Peleshian

Con motivo de cumplir 50 años el cineasta armenio Artur Peleshian, la cinemateca de Erevan organizó la proyección retrospectiva de sus documentales.

Así, en el cine Erevan, durante varios días, pudieron verse las películas que le ganaron popularidad; entre otras: "Nuestro siglo", "Estaciones del Año", "Habitantes" y "Somos nosotros".

Resta decir que su película "Siglo Veinte", fue galardonada hace poco con un premio especial otorgado por el Jurado del último festival nacional de películas televisivas, que tuvo lugar en Kiev.

Nuevo yacimiento de cobre

Contrariamente a la información de que se agotan los riquísimos yacimientos de mineral de cobre, cerca de Shamlug, en el norte de Armenia, acaba de descubrirse un nuevo yacimiento.

El cobre se explota en Armenia desde tiempo inmemorial. Ya en el siglo pasadó lo explotaban los franceses, y sólo después de 1920 los ricos yacimientos empezaron a servir totalmente a Armenia.Actualmente funcionan grandes empresas de la metalurgia de metales no ferrosos: de mineral químico en Alaverdian, de Cobre y Molibdeno en Zanguezurian y de Molibdeno en Agarak.

Los Yepremian, *familia de músicos*

En la reciente fiesta de la Primavera, dedicada al comienzo de las faenas agrícolas y realizada en Maralik, región agraria al oeste de Armenia, el Conjunto de la familia Yepremian brindó un brillante Concierto.

Laureado en numerosos festivales, cuya participación es obligada, Yepremian es un Conjunto Musical Familiar, que por varias generaciones ha heredado el gusto y el amor por la música. El cabeza de la familia, Grachiya Yepremian, es un artista maravilloso del Tar, instrumento nacional de cuerda. Su hijo Avedik es egresado del Conservatorio de Erevan, mientras que Ferdinand es hábil en el manejo de variados instrumentos musicales. La mujer del Conjunto, Alvard, es eximia pianista, a la vez que enseña a los chicos del Círculo Infantil a cantar y tocar el piano.

"Concierto para voz y banda de jazz"

Konstantín Petrosian acaba de estrenar exitosamente, en Vilnius su **Concierto para Voz y Banda de Jazz**, que interpretó la popular cantante jazzística Tatevik Oganessian, acompañada por la banda grande del Conservatorio de Vilnius.

Los críticos valoraron el Concierto como "una síntesis perfecta de distintos estilos musicales y manera interpretativas". La creación artística de Petrosian, de 40 años de edad, es multigenérica, y viene a confirmar la buena fama ganada por el compositor con sus obras sinfónicas, corales, de cámara y de variedades.

Kartashian y sus cien años

Sedrak Kartashian, vecino de Leninakan, es ya centenario. En su cumpleaños, celebrado días pasados, se hicieron presentes cantidad de ciudadanos de Leninakan para expresarle sus plácemes por la longevidad lograda y, además por sus múltiples descendientes, Kartashian fue felicitado por sus colegas en el trabajo de zapatero, que este longevo vecino desempeñó durante tres cuartos de siglo.

En la fiesta realizada, de la que también participaron hijos, nietos y bisnietos, se hicieron presentes miembros del Club de Longevos de Armenia, cuyos socios ya superan los 625, todos ellos con más de 100 años.

Los 70 años de la cantante Dolujanian

Zaruhi Dolujanian, conocida cantante armenia, acaba de celebrar su 70 cumpleaños. Reconocida como estupenda intérprete de obras clásicas armenias y del repertorio internacional, Zaruhí ha brindado conciertos en más de 30 países y recibió premios en los concursos en que intervino.

Hace años, ya, que Zaruhí Dolujanian se retiró de la escena, pero ahora enseña su técnica y su experiencia a jóvenes intérpretes que reciben sus enseñanzas en el Instituto Pedagógico Musical **Los Gnesin**, de Moscú, el mismo en donde ella se graduara.

Vida y obra de Jachatur Abovian

Un grupo de especialistas del Instituto de Literatura de la Academia de Ciencias de Armenia, acaba de finalizar una investigación fundamental sobre la vida y obra literaria de Jachatur Abovian.

En la recopilación publicada por la editorial de la Academia se analiza detalladamente la titánica actividad de este autor, escritor, científico y profesor, a cuyo nombre está ligado al proceso de formación de la lengua, la cultura y la historia del pueblo armenio.

Asimismo se publican artículos de investigadores de Georgia, Azerbaijan, Lituania, Estonia y Ucrania, que examinaron la actividad del gran civilizador armenio en el contacto de las nacionalidades y en correlación con las literaturas de otros pueblos.

TEXTIL CENTER
DE GASE LUX S.R.L.
Fabricación y ventas de telas laminadas • Sedas
Dibujos y diseños propios • Pailletes • Sedas naturales
Gran variedad de lurex lisos y estampados
Lavalle 2437 T.E.: 982-9118
Alsina 1291. Capital T.E.: 38-6596

Confitería "Armenia"
PRODUCTOS ORIENTALES
T.E.: 71-4571 Scalabrini Ortiz (ex Cánning) 1317

kircos
MANUFACTURA DEL CAUCHO
José Martí 3380 — Capital — Tel. 922-3730 / 923-5783

Preguntas y respuestas sobre el Genocidio

viene de pág. 4)

aprobó una ley de impuestos adicionales sobre las transacciones, alegando que algunas capas de la sociedad turca se enriquecían ilimitadamente. Formalmente, esta ley afectaba a los grandes negociantes y otros representantes de las clases pudientes. Sin embargo, su aplicación demostró que estaba orientada a arruinar a la burguesía judía, griega y armenia. La ley perjudicó ante todo a las clases media y baja de las minorías étnicas. Mientras un comerciante turco debía pagar unos impuestos del 4,74 por ciento de sus ingresos anuales, un comerciante griego estaba obligado a pagar el 150 por ciento, un judío, el 179 por ciento, y un armenio, el 232 por ciento. De esta forma, el griego pagaba 31 veces más que el turco; el judío pagaba unos impuestos 36 veces más altos, y el armenio, 47 veces más que el turco. Por el incumplimiento de estas disposiciones la ley prevela sanciones morales, materiales y físicas. Ante la inminencia de la ruina total o la deportación a campos especiales, miles de familias se vieron obligadas a renegar de su origen étnico o abandonar el país para siempre.

Otros datos ilustraron también las consecuencias de esta política.

Estudios del Instituto Zorian en EE.UU. señalan que desde hace varias décadas el nombre de Armenia es suprimido de todos los mapas, manuales y libros turcos y si por casualidad aparece, las publicaciones son secuestradas y se toman medidas judiciales contra la editorial y el autor. Asimismo, es muy usual dirigir protestas oficiales contra editoriales y autores extranjeros que mencionan en su publicaciones la existencia de la nacionalidad armenia. Han sido cambiados más del 90 por ciento de los nombres de poblados de la Armenia Occidental.

Hay hechos indiscutibles que testimonian que los círculos gobernantes de Turquía son dignos sucesores de la política de liquidación de toda prueba material que denote la existencia de la nacionalidad armenia. Según datos del Patriarcado Armenio (de los años 30) y según estudios realizados por la UNESCO, en la Armenia Occidental fueron arrasados 1036 monasterios e iglesias. Ejemplos concretos son los templos y edificios culturales en las zonas céntricas de Van y Mush, donde aún pueden advertirse los cimientos de piedra. En algunos casos los monumentos eran destruidos por la artillería, sobre todo en las provincias orientales del país. Las iglesias y monasterios de estas provincias fueron terreno de maniobras militares. Fueron destruidas o muy dañadas las famosas iglesias de Soradir y Abadhamren, del siglo X. A raíz de la deliberada negligencia y exhortación al pillaje de ciertos ciudadanos turcos, fueron destruidos docenas de monumentos de la cultura. Las piedras de las fachadas de las iglesias y edificios administrativos armenios fueron utilizadas como material de construcción de viviendas, y mezquitas, de tekkes (monasterios musulmanas), etc. Resulta algo muy normal convertir los monasterios e iglesias en mezquitas, prisiones, almacenes, establos y "museos" del patrimonio cultural otomano. Ejemplos elocuentes al respecto son la catedral de Kars, convertida en museo, y la iglesia de Urfa, actualmente mezquita. Si se observa detenidamente este edificio se pueden distinguir las cruces en bajorrelieve y los nichos en forma de cruz, pruebas indiscutibles de su pertenencia al patrimonio cristiano. La iglesia de Ordu se ha convertido en cárcel, en la que cumplen sus condenas patriotas kurdos. El monasterio de Varag, famoso por sus pinturas murales, es utilizado hoy como hacienda.

Los templos armenios que se conservan en la actualidad corren el riesgo de convertirse en ruinas debido a la negligencia sistemática y deliberada de las autoridades turcas. El mismo destino tuvieron la iglesia de Achtamar y la catedral de Ani, entre muchas otras.

A raíz de la protesta general de la opinión pública mundial, hay cierta esperanza de que los círculos gobernantes de Ankara impidan la ruina de valiosos monumentos de la cultura vinculados a la historia del pueblo armenio.

Las autoridades han demostrado en reiteradas ocasiones su odio al pueblo armenio. Por ejemplo, el ex diputado de Ardahan, Hamit bey, en una de las sesiones del Meclis, declaró: "La prosperidad y el futuro de los armenios están en manos de los turcos. Por el asesinato de una pléyade de mártires turcos... en la que se encuentran Camal, Enver, Talát y otros, el pueblo armenio debe ser exterminado. A tal fin, nosotros debemos alimentar nuestro odio hacia él".

Suat Hayri Urguplu, con motivo de las sanciones económicas a los cristianos, puso de manifiesto que "Si un imperativo de importancia vital nos obligase a levantar la mano contra las minorías étnicas, no vacilaremos ni un instante".

En los años 50 fueron organizadas matanzas masivas de armenios. Centenares de casas y tiendas fueron asoladas o saqueadas por elementos fanáticos y chovinistas en extremo. Más tarde se supo que estas acciones habían sido previamente planeadas por la camarilla de Bayar y Menderes.

Con lo anteriormente expuesto queda claro que en su afán de negar las innumerables pruebas de la historia milenaria del pueblo armenio y su genocidio, los autores del folleto se desenmascararon a sí mismos como apologistas del régimen militar profascista de Turquía y de su ideología panturquista, supeditada a la causa de una Turquía poderosa (Gran Turquía). He aquí las secuelas lógicas de las acciones del sistema político y de su política chovinista respecto a las minorías étnicas de su país.

Doctor

Luis H. Vertanessian

Escribano

Nueva dirección

Florida 375, 4º Tel. 334-5726/28

TERKA

S.A.C.I.F.I.yA.

Fábrica de tejidos

Fábrica:

Av. Dr. Arturo Illia 2740 - (1754) San Justo Bs. As.

T.E. 651-1651/0634

Administración y ventas:

Moreno 1235 (1091) Cap. T.E. 37-3829/6102

Daniel Youssefian e Hijos S.A.

Distribuidor y Mayorista Textil

Blanco y Tejidos en general

Sarmiento 2357. Buenos Aires

T.E.: 48-9442/5298

UNIFORMES COLEGIALES

ELMAYAN

BLAZERS

PANTALONES

JUMPERS

765-5293

Los Caibos 63 BOULOGNE

Para las cuatro estaciones

y todas las edades

Lanas "Hetesia"

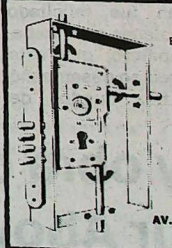

PUERTAS BLINDADAS

PENTAGONO

ANTI-ROBO

"BLIND-HOUSE"

DE CAIAN HNOS.

* TECNOLOGIA SUIZA *

AV. JOSE M. MORENO 277 AV. SAN JUAN 23

TELEFONOS 99-3546 / 941-7609

CONTEMPORA

Alfombras Atlántida

CORDOBA 4475

CAPITAL FEDERAL

T.E. 773-2794

774-2977

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՅԻՇԵԼ ԵՒ ՅԻՇԵՑՆԵԼ

Մեզի համար Ապրիլ 24ը միայն ոգեկոչումի պարտականութիւն մը չէ, որուն իմաստն ու տարողութիւնը կը պարփակեն տարուան որոշ շրջան մը եւ ապա կը վերադառնան մոռացութեան գիրկը:

Ան պատգամ մըն է որ կը վերաբերի մեր ամենօրեայ գործունէութեան, եւ մեր բոլոր ջանիքը, աշխատանքներն ու բայլերը, ինչպէս նաեւ մտածումներն ու ծրագիրները կ'առաջնորդուին անոր վսեմ ոգիով:

Ապրիլ 24ը պարզ ագատօն մը չէ, որ կը կատարուի առ ի պարտականութիւն, ո՛չ ալ մեր անհատական հայ նահատակներու վրայ արցունք թափելու արարողութիւն: Ո՛չ, ամենեւին ո՛չ, այլ նուիրական թուական մը, որ միշտ վառ պիտի մնայ ամէն հայու սրտին խորը: Գլխաւոր մեկնակէտ մը, անխոցելի փարոս մը որ պիտի լուսաւորէ մեր պահանջատիրական գործին փշոտ ու դժուարին ճանապարհը:

Եւ մեր առօրեայ ապրումներն ու զգացումները պիտի մնան դառնօրէն ներշնչուած եւ ապրուած **անոր պատգամէն, այնքան ատեն որ Թուրքիա եւ** ողջ Աշխարհ չի ճանչնան ցեղասպանութիւնը, արդար հատուցում չստանան, չի վերադառնան բռնագրաւուած բոլոր մեր հողերը, չի վերականգնի մէկ եւ ամբողջական Հայրենիքը··· Հայրենիի մեծ օճախը, վերածնած եւ վերածաղկած Հայաստանի շուրջ: Այլ խօսքով մինչեւ, Ընկ· Գերասիմ Ահարոնեանի խօսքերով արտայայտած, մեր «Մեծ Ներգ»ին իրականացումը:

Ուրեմն՝ Ապրիլ 24ը դատ մըն է, ազգային մեծ դատ մը, եւ ազգային դատերը ապրելու համար չեն կրնար որոշուած թուականներու, ո՛չ տարեդարձներու, ո՛չ ալ ատիթներու: Անոնք մեր առօրեայ կեանքն են, իր բոլոր ապրումներով, յարատեւ եւ յարաճուն աշխատանք, եւ պայքար կ'ենթադրեն: Ամէն վայրկեան, ամէն ժամ շարժառիթ մըն է հայ դատին համար, եւ մեր բոլոր նիւթապրոյական կարելիութիւններուն եւ միջոցներու հետեւողական եւ իմաստուն գործածութիւնը միայն կրնայ այս Ս· Դատը առաջնորդել մեծ յաղթանակի: Այն յաղթանակին, որ բոլորս կ'նրագեցնէ եւ որուն համար տարբեր տարբեր կերպերով կ'աշխատինք:

Վերոյիշեալ տուեալներու լոյսին տակ՝ Ապրիլ 24ը կը հանդիսանայ մեր Ազգային Պայքարի կոչը: Օր մը որ կը զանազանուի տարուան միւս օրերէն խորհրդանշական իր բարձր արժէքով ու մակարդակով: Օր մը որ կը կրէ ազգային ներդաշնակութեան եւ միութեան պատգամը, ուր յատկապէս բոլոր հայերս – ուր որ ալ գտնուինք, ինչ բանի ալ պատկանինք – կը մտածենք միեւնոյն ձեւով եւ միեւնոյն բանը: Արդարեւ միակ օրը ուր ամբողջ հայ ժողովուրդը, իր դեկավարներով, եկեղեցիով համայնքներով, ընկերային, բաղաքական, աշխարհագրական եւ այլ միաւորներով, որեւէ տարակարծութիւն չունի: Օր մը ուր բոլորս յարգանքով կը խոնարհինք մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակներուն յիշատակին առջեւ, ուխտելով որ պիտի չմոռնանք զիրենք եւ պիտի փոխանցենք մեր նոր սերունդներուն պայքարի անմար կրակը: Մէկ ու կէս միլիոն անմեղ հայեր, որոնք վայրագօրէն սպանուեցան թուրքերու կողմէ՝ կանխամտածուած, կազմակերպուած եւ գործադրուած այս պատմական ոճիրը կը հանդիսանայ 20րդ դարուն սկիզբը տեղի ունեցած Ազգերու Պատմութեան Առաջին Ցեղասպանութիւնը, եւ ամենաամօթալի էջը:

Թուրքը ուզեց մեզ բնաջինջ ընել, կամ երկրա-

(ՇԱՐ.Ը 10-ՐԴ ԷՋ)

ԿՈՉ
ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ 78-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Արժանթինահայ գաղութը, տարիներու նուիրաբերուած աւանդութեան համաձայն, ազգային խոր նախանձախնդրութեամբ եւ միասնական չարքերով, պիտի ոգեկոչէ 1915–1917ին Թուրքիոյ կողմէ գործադրուած Հայկական Ցեղասպանութեան 73-րդ տարեդարձը: Հայութեան եւ մարդկութեան դէմ գործուած ու ցարդ անպատիժ մնացած այս ահաւոր նախճիրին հետեւանքով, իրաւական եւ պատմականօրէն հայերուն պատկանող հողերուն մեծ մասը պարպուեցաւ իր հարազատ տէրերէն եւ բռնագրաւուեցաւ Թուրքիոյ կողմէ: Հայապատկան այդ հողերուն վրայ, մինչեւ օրս, կը շարունակուի համաշխարհային արժէք ներկայացնող հայաճառ եւ հայկերտ ճարտարապետական եւ գեղարուեստական ամբողջ ժառանգութեան մը վերջնական բնաջնջումի քաղաքականութիւնը, որ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ մշակութային ցեղասպանութիւն մը:

Աւելին, մարդկային իրաւանց դէմ գործադրուած բացայայտ այս ոճիրէն ու բռնաբռուէն՝ 20-րդ դարու Առաջին Ցեղասպանութենէն 73 տարիներ ետք, դեռ այս օրերուն, Հայ ժողովուրդը, անգամի մը համար եւս զոհը դարձաւ նորանոր ջարդերու եւ բռնաբռութեանց, որոնք գործադրուեցան Ատրպէյճանի Սումկայիթի քաղաքի ազերի – Թուրք ոճրագործ կազմակերպուած խմբակներուն կողմէ՝ որպէս հակազդեցութիւն Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզը Խ· Հայաստանին յանձնելու կապակցութեամբ տեղւոյն հայ բնակչութեան արդար պահանջներուն:

Նոյն սկզբունքներն ու բանբուրանական գաղափարները, որոնցմով առաջնորդուեցան Երիտասարդ Թուրքերու կառավարութիւնը ծրագրելու, կազմակերպելու եւ գործադրելու համար 1915–ի Հայկական Ցեղասպանութիւնը, որուն զոհ գացին մէկ ու կէս միլիոն անմեղ հայեր, այսօր եւս, կը շարունակէ ի գործու մնալ՝ հանդիսանալով բնորոշիչ ազդակը Խ· Ատրպէյճանի մէջ վերջերս հայ ազգաբնակչութեան դէմ գործադրուած ջարդերուն:

Արդ, այս բոլոր տուեալները աչքի առաջ ունենալով, Արժանթինի 100 հազար հայերը, այս առիթով, ոչ միայն կը պահանջեն Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումը Թուրք Պետութեան եւ համայն աշխարհի կողմէ, այլեւ կոչ կ'ընեն տեղական եւ միջազգային հանրային կարծիքին, որպէսզի միահամուռ կերպով դատապարտեն այս եղկելի արարքները՝ ինչպէս որ կատարեց վերջերս Եւրոպայի Խորհրդարանը իր անցեալ 18 Մունիսի որոշումով եւ Արժանթինի Հանրապետութեան Նախագահ Տոքթ· Ռ· Ալֆոնսին, 1 Սեպտեմբեր 1987–ին:

ԵՂԵՌՆԻ ՈԳԵԿՈՉՄԱՆ ՀԱՄԱԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՄԱՐՄԻՆ

Պուէնոս Այրէս, Ապրիլ 1988

1915 - ԱՊՐԻԼ 24 - 1988
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ 73 ԱՄԵԱԿ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ 20·30ԻՆ·– Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Թեմիս Առաջնորդ Գերշ.ի· Տէր Գրիգորիս Եպս· Բուլհաքեանի՝ տեղի պիտի ունենայ հայ կնոջ Ապրիլեան ճեռնարկ – կլոր սեղան *«Կնոջ մասնակցութիւնը հանրային եւ ազգային կեանքին մէջ»* նիւթին շուրջ, կազմակերպութեամբ՝ գաղութիս բոլոր կնոջական միութիւններուն:

Պիտի զեկուցեն՝ Գրագիտուհի Ֆեյլիսա Գուլումճեան, Պատմաբան Նելիտա Պուլդուրճեան, Երեսփոխանուհիներ՝ Նորմա Ալեկրոնէ Տէֆօճէ եւ Ինես Պոթեժա, Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան՝ Առելիա ՏԱլեսիո Տէ Վիոլա, եւ Դատաւոր Տոքթ· Իսապէլ Բուէրիօ Տէ Արալանեան, համադրութեամբ՝ Ընկերքարան Տիկ· Իրմա Աւճեանի:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ 20·30ԻՆ·– Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ, պիտի դասախօսէ Թեմիս Առաջնորդ Գերշ.ի· Տէր Գրիգորիս Եպս· Բուլհաքեան *«Ղարաբաղի հարցը եւ անոր այժմէականութիւնը»* հրատապ նիւթին շուրջ: Պիտի ցուցադրուի տեսաերիզ (վիտէօ քասէթ) մը Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած ցոյցերէն (Տես՝ հաղորդագրութիւնը): Մուտքը Ազատ է:

ՇԱԲԱԹ 23 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ 18·30ԻՆ·– Հ·Բ·Ը·Մ·ի Մարի Մանուկեան Կրթ· Հաստատութեան Կեդրոնին մէջ: Մեծ Եղեռնի Ցուշատօն պիտի հովանաւորէ եւ բանախօսէ ականաւոր հրապարակագիր եւ յարգուած գրող –Հ·Բ·Ը·Մ·ի Ալեֆ Մանուկեան Հիմնադրամի ատենապետ՝ Ընկ· Երուանդ Ազատեան:

ԿԻՐԱԿԻ 24 ԱՊՐԻԼ·– Ա – ՀԱՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ ԺԱՄԸ 10·30ԻՆ·– Հայրապետական հանդիսաւոր Ս· Պատարագ պիտի կատարէ Նորին Գերերջանիկ Տէրութիւն՝ Ծովհաննէս Պետրոս XVIIIրդ Գասպարեան Կաթողիկոս Պատրիարք Կաթողիկէ Հայոց:

Բ – Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՄԱՁԱՐԻՆ ՄԷՋ ԺԱՄԸ 11ԻՆ·– Հոգեհանգստեան հանդիսաւոր Ս· Պատարագ:

ՑԱՒԱՐՏ ԻՐԻՇԱՒ Ս· ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԵՐԿՈՒԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ՝ ԺԱՄԸ 13ԻՆ·– Մաղկեպսակի գետնուղի ազատարար Սան Մարթինի արձանին առջեւ՝ համաձուն հրապարակին վրայ:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 25 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 20ԻՆ·– Կեդրոնական ճեռնարկ հանրապետութեան հրապարակի վրայ, Օպելիսկոյի դիմաց, ներկայ պիտի գտնուին քաղաքական կարեւոր անձնաւորութիւններ:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՊԷՏՐՈՍ Ժ.Ը ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ ԺԱՄԱՆԵՑ

Անցեալ Երեքշաբթի 12 Ապրիլի երեկոյեան պատրաստ ժամանակ Ամենապատիւ եւ գերերջանիկ Տէր Յովհաննէս Պետրոս Ժ·ը Գասպարեան, Պատրիարք Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ եւ համայն Կաթողիկէ Հայոց:

Նորին Գերերջանիկի Տէրութիւնը հիւրասիրուած էր չորս շաբաթ Ազատանիի բոլոր հայ կուսակցութիւններու, կազմակերպութիւններու, միութիւններու եւ մամուլի ներկայացուցիչներու:

Այս տողերը մամուլի յանձնուած պահուն Ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը սկսած է արդէն, չարաչահ մը ուելի, իր հոգեւոր բերուն գործունէութեան տրուն ժամանակացոյցը հրապարակած Լիմը «Սարատրապատ»ի 13 Ապրիլի թիւին մէջ:

Բարի Գալուստ եւ Բարի Կեցութիւն կը մաղթենք Հոգեւոր Տիրոջ:

«ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏ»

ՑԻՇԵԼ ԵՒ ՑԻՇԵՑՆԵԼ

(ԾԱՐ. 9-ՐԴ ԷՋԷՆ)

գունդին վրայէն կատարելապէս անհետացնել: Սակայն անհետուած, կոտորակուած հայ ժողովուրդը, շնորհիւ ապրելու իր յամառ կամքին վերականգնեցաւ: Այսօր ունինք հայրենիք, պետութիւն եւ կառավարութիւն: Ունինք նաեւ ծաղկած սփիւռք մը որ կ'ապրի ազգային բարձր ոգիով, հայ նկարագրով ու ինքնութեամբ, եւ նոր սերունդներուն յաջողելն կը փոխանցէ հայրենի արժէքները, շունչն ու հաւատքը: Միթէ այս ինքնին յաղթանակի կոթող մը չէ՞ որ թուրքին երեսին պերճախօսօրէն կը պոռայ ապրելու, հայ մնալու եւ հայ դատը հետապնդելու **մեր** զօրաւոր կամքը, հոս չէ՞ թուրքին իսկական պարտութիւնը:

Սակայն կարելի՞ է բաւարար նկատել այսքանը եւ գոհանալ մեր ցարդ կատարած աշխատանքով: անշուշտ թէ ոչ: Միևչեւ 1965 տարին կը գոհանայինք միայն ցեղասպանութիւնը յիշատակելով, ապա սկսանք ողջ աշխարհին յիշեցնել թէ մենք դատ մը ունինք, որ կը մնայ անլոյծ: Այսպէս ծնունդ առաւ պատմական նոր հանգրուան մը, ուր Մայր Հայրենիքը իր յուշարձաններով Ս. Էջմիածին Մայր Աթոռով, գեղարուեստական, մշակութային եւ մտաւորական արտայայտութիւններով եւ ոյժերով··· ամբողջ ժողովուրդով հանդէս եկաւ ուժգնօրէն, օգնութեան ձեռ երկարեց Սփիւռքին եւ իր հեղինակաւոր ներկայութեան կնիքը դրոշմեց հայ դատի սրբազան գործին վրայ:

Դժբախտաբար՝ հակառակ հայրենի թէ՛ աշխարհացրիւ հայ բաղաքական մարմիններու իրագործած աշխատանքներուն, սկսեալ միջազգային արդարութեան **ատեաններէն, անցնելով Ազգերու** Մնայուն Դատարաններէն, հասնելով մինչեւ եւրոխորհրդարան, եւ մեծ պետութիւններ, յիշելով նաեւ, ինչո՞ւ ոչ, հայկական զինեալ կազմակերպութիւնները (որոնց թէպէտ գործելակերպին հետ համաձայն չենք), Հայ Դատը լուրջ յառաջդիմութիւն արձանագրած չէ, ցեղասպանութիւնը չէ ճանչցուած··· թուրքին կողմէ, եւ *ոճիրը կը մնայ անպատիժ*:

Անշուշտ տակաւին սկիզբն է մեր պայքարին, եւ Հայ Դատի հետապնդման ճամբան երկար, դժուարին եւ փշոտ է: Կը բաւէ նայիլ թէ ինչպէ՞ս դեռ երէկ թուրք –թուրքմէն կամ տաճիկ, բոլորն ալ ոչ են– բարբարոսութիւնները կրցան հանդէս գալ նոյն բուռն վայրագութեամբ, Ապրիլ 24ը յատկանշող նոյն թուրք անասնական բնազդով, եւ տարբեր արտայայտութիւններով, այս անգամ Սովետ Միութեան մէջ· թուրքը փոխուա՞ծ է, եւ կրնա՞յ փոխուիլ: Որչա՛փ պիտի փափաքէինք նմանութիւն չհանել «Սուլկայթի» եւ Ապրիլ 24ի միջեւ, սակայն անխուսափելի են նմանութիւնները, եւ մենք շփոթութեան ատիճան խռոված ենք ի տես եւ ի լուր պատահածին: Ղարաբաղի հարցերը այժմէական նիւթ են եւ կը յուզեն ամբողջ հայութիւնը, եւ կը ցնցեն մեր ամբողջ էութիւնը:

Որովհետեւ, հակառակ աշխարհագրական հեռաւորութեան, Ատրպէյճանի թուրքերը փաստօրէն թէ անհաղորդ չեն Թուրքիոյ իրենց գարմիկներուն ցեղասպանական ոգիին եւ գործելակերպին: Միւս կողմէ այս լուսարձակի տակ կ'առնենք նաեւ տարբեր իրողութիւն մը:

Թուրքիա պիտի շարունակէ՞ տակաւին գործածել իր ահազդական չմմեղանիը, եւ առարկել թէ ինչ որեւէ կապ չունի Ապրիլ 24ի ցեղասպանութեան պարագլուխներուն հետ (···!) այն հրէշներուն հետ որոնք ծրագրեցին, կազմակերպեցին եւ գործադրեցին մեր ժողովուրդին բնաջնջումը··· երբ տակաւին աշխարհի տարբեր վայրի մը վրայ կը ցուցաբերէ նոյն մոլոգուրծն ու գազանային ոգին:

Հարց կու տանք թէ այս նոր ոճիրը ինչպէս կարողացան կատարել նոյնիսկ Սովետ Միութեան մէջ, ուր եղբայրութիւն, բարեկամութիւն եւ խաղաղութիւն, զօրաւոր սկզբունքներ են, ազգերու գոյակցութեան սահմանադրական գլխաւոր հիմքը կազմող:

Այս պրիսակէն նայած, աւելի եւս կը հաւատանք որ հայ դատը շատ յուրջ հարց է որուն պիտի մօտենայ միայն իրապաշտութեամբ, գործնական ըմբռնումով եւ յաւագոյն գործելակերպով ու կազմակերպութեամբ: Եթէ բոլորիս կարծիքով ամենապարզ եւ ամենաբնական պահանջն եղող Լարաբաղի յուծումը ի յայտ եկաւ բարդ, խրդին, եւ, անմիջականին մէջ անիրականալի հարց մը, հապա ի՞նչ պէտք է մտածել հայ դատի միւս հանգրուաններուն շուրջ: Անշուշտ թէ դեռ շատ գործ ունինք կատարելիք մեր գործելակերպերը յաւագոյնս հանդրեյու համար մեր նպատակներուն հետ··· եւ մանաւանդ մեր կարելիութիւնները եւ միջոցներր զօրացնելու: Կարգ մը ձեւական տարբերութիւններ կան: Կան նաեւ ըմբռնումի տարբերութիւններ, որոնք նկատելի խոչընդոտներ են եւ դժբախտաբար չեն օգներ մեզի մեր ոյժը մեծցնելու եւ հասունցնելու եւ գայն պատշաճօրէն գործածելու ցեղասպանութեան ճանաչումը ապահովող աշխատանքին ի խնդիր:

Ապրիլ 24ը օր մըն է տարուան ուրիշ օրերուն պէս, բայց եւ այնպէս միատեղ գալու, միասին հաւաքուելու, միասին ոգեկոչելու մեր նահատակներուն անթառամ յիշատակը, եւ ճամանաւանդ ուխտի, աշխատանքի եւ պայքարի օր մը, որուն ոգին պէտք է որ երկարի տարուան միւս օրերը, յիշելու եւ յիշեցնելու հաղաքակիրթ աշխարհին մարդկային խղճի եւ ըմբռնումներու դէմ կատարուած զանգուածային ոճիրը եւ իրմէ պահանջելու ճանաչում եւ հատուցում:

Համոզուած ենք որ միակ այս ձեւով կ'անմահանան մեր նահատակները եւ «կեանքի» կը կոչուին անոնք: Այն կեանքին որ արդէն խորունկ արմատներ նետած է մեր էութեան, մեր ժողովուրդի եւ ազգի հոգիներուն մէջ: Տակաւին աւելի՛ն, այս «կեանքը» արդէն վերածուած է գործի, ամենօրեայ գործունէութեան, –եւ մենք կեդրոնացնենք եւ համադրենք մեր ջանքերն ու աշխատանքները այս ուղղութեամբ– որուն պարտին աշխուժօրէն մասնակցիլ իւրաքանչիւրս եւ ամբողջ մարդկութիւնը:

ԵՐՋԱՆԿԱՑԻՇԱՏԱԿ ԳԵՐՇՆՀ. ՏԷՐ ԲԱՐԳԷՆ ԱՐՔ. ԱՊՈՍՏԵԱՆ

1978, Ապրիլ 24ին, Մօնթէվիտէօ – Ուրուկուայի մէջ, երբ կը հովանաւորէր ցեղասպանութեան ոգեկոչումի արարողութիւնը, արտասանելէ ետք իր հոգեւոր պատգամը··· *ինկաւ Գերչն. Տէր Բաքզէն Արք. Ապոստեան,Սրտի տագնապի մը հետեւանքով՝ վախճանեցաւ Հարաւ Ամերիկայի Թեմի սիրուած եւ յարգուած Սրբազան Առաջնորդը:*

Ինկաւ··· ինչպէս զինուոր մը պատերազմի դաշտին վրայ· պատուաբեր պատնէշի վրայ: Այո՛ ինկաւ ինչպէս Առաքելական եկեղեցիի իսկական Առաքեալը, սրբազան պարտականութեան վրայ:

Արժանթին հաստատուած էր 1959ին: Ուրեմն՝ մօտաւորապէս երկու տասնեակ տարիներու ընթացքին արժանատրաբար վարեց Հարաւ Ամերիկայի Հոգեւոր Պետի իր բարձր պաշտօնը: Այս հանգամանքով ան յաջողութեամբ հասցուց ամէնուր եւ ամէնուն Տէր Ցիսուս Քրիստոսի Սուրբ Աւետարանին պարփակած խաղաղութեան եւ սիրոյ պատգամը: Լայնօրէն սատարեց Սփիւռքի Հոգեւոր եւ կրթական կեանքի զարգացման, զորս ժառանգած էր լաւ վիճակի մէջ իր նախորդներէն՝ Գարեգին Խաչատուրեան եւ Սիմոն Մանուկեան սրբազաններէն:

Կ'ապրէր հաւատքով ու հայրենասիրութեամբ, եւ կը խանդավառուէր··· կը տագնապէր Մայր Հայրենիքի կեանքով, եկեղեցիի հզօրացումով:

Ամէն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինէն վերադարձին՝ կուգար աւելի՛ գօտեպնդուած, աւելի՛ խանդավառ, նոր եռանդով ու կորովով··· կուգար վերանորոգուած ոյժերով շարունակելու համար իր Սրբազան Առաքելութիւնը, եւ միշտ կը գտնէր լաւագոյն ճանապարհը··· իր հօտը, բոլոր հաւատացեալները մասնակից դարձնելու իր ապրումներուն:

Ապատեան Սրբազանը առիթը ունեցաւ մօտէն ապրելու 1968 տարին: Ծաւալի տարի մը ուր մեր համայնքին դրաց խմբակ մը ընտրական պայքարի զեղծարարութեամբ, խախտեց զաղութին –մինչեւ այդ թիւականը ինքնագիխօրէն եւ բծախնդրութեամբ պահպանած– ազգային, կրօնական, ընկերային եւ հասարակական հաւասարակշռութիւնը, եւ այսպէս ստեղծած երկփեղկումին մէջ ստանձնեց համայնքին Մայրը հանդիսացող նուիրական հաստատութեան դերը: Այլ խօսքով՝ Հայոց Առաքելական Եկեղեցւոյ վարչութիւնը, զայն վերածելով իր քաղաքական հաչիւնեզը ծառայող, իր ծերին մէջ դարձող արբանեակի մը:

Հակառակ անոր որ, Ան երբեք համաձայն չէր այսպէս ստեղծուած «անհաւասարակշռութեան», միշտ փորձեց լաւագոյն կերպով գոյակեցիլ, միշտ հետապօտելով թէ ինչ կերպով կարելի էր զաղութին վերադարձնել այն հմայքն ու փայլքը որոնք մինչեւ 1968 կը բնորոշէին այս վերջինը:

Նորին Սրբազնութիւնը վաստեց··· այս գործին մէջ կեանքին լաւագոյն օրերը, տալով այն ինչ որ ամենաթանկագինն է մարդ էակին··· իր սեփական կեանքը:

Թաղումը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 29ին, յետ հսկումի արարողութեան՝ Մօնթէվիտէոյի Ս. Ներսէս Շնորհալի եւ Գուէնոս Այրէսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիներուն մէջ:

Այս առթիւ՝ Նորին Ս.Օ.Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Հայրապետը ուղարկեց իբր Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի ներկայացուցիչ– Մարսէյլի (Ֆրանսա) Առաջնորդ Գերչն. Տէր Ճակոբ Եպս. Վարդանեանը, ընկերակցութեամբ Միացեալ Նահանգներու Ակռելեան Թեմի –Նիւ Եորք Առաջնորդ՝ Գերչն. Թորգոմ Արք. Մանուկեանի: Այսօր, իրմարմինը կը հանգչի Հայ Ազգային Գերեզմանատան մէջ –Ս. Երրորդութիւն մատրան դիմաց– ուր յարատեւօրէն եւ հաւատարմաբար, հաւատացեալներ կ'երթան իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու:

«ՄԵԾ ԵՐԱԶԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ»
ԳԵՐՍԱՄ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ – ՊԷՅՐՈՒԹ 1964

ԱԶԳԱՆՈՒԷՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ՈՒ ՃԻԳԵՐ

ՇԱՐ. ՆԱԽՈՐԴ ԹԻՒԷՆ

ՆԵՐՍԷՍ ԱՇՏԱՐԱԿԵՑԻ

Մեռան դիւցազունները եւ ընկղմեցաւ զանգեզուրեան պետութիւնը, սակայն չմոռցուեցաւ հայոց սրբազան դատը: Ուրիշ հայրենասէր գործիչներ, կարճ ժամանակ ետք, տարբեր մեթոտներով սակայն նոյնքան նուիրումով ու հաւատքով հետապնդեցին այդ դատը: Այս յօդուածաշարքին սահմանները թոյլ չեն տար մեզի որ մանրամասնօրէն անդրադառնանք, օրինակ, մեծ հայրենասէր Յովսէփ Էմինի լուրջ ու ծաւալուն գործունէութեան: Պէտք է բաւականանանք նշելով միայն, որ քաղաքական հասունութիւն եւ իրապաշտութիւն ցուցաբերող այս գործիչը մշակեց ազատագրութեան լուրջ ծրագիր մը: Անիկա յաջողութեան կարելիութիւն տեսաւ հայ-վրացական սերտ գործակցութեան մէջ առաւելաբար: Կը յառաջադրէր գաղտնի պատրաստութիւններ տեսնել ամբողջ հայկական լեռնաշխարհին՝ արեւմտեան թէ արեւելեան Հայաստանի, ինչպէս նաեւ Վրաստանի մէջ, ապա ձեռնարկել ընդհանուր, համակարգեալ ապստամբութեան եւ թօթափել բարբարոսներու ատելի լուծը:

Յովսէփ Էմին իր ծրագիրը պարզեց վրաց արքունիքին, ուր ան արժանացաւ դրական նկատառման, թէեւ փոքր չեղաւ ընդդիմացողներուն թիւը: Յետոյ ձեռնարկեց գաղտնի ճամբորդութեան, շրջագայեցաւ արեւմտեան Հայաստանի զանազան շրջանները, տեսակցեցաւ հայ տանուտէրերու, վանահայրերու եւ ազդեցիկ աւատապետներու հետ, համոզեց անոնցմէ շատերը, խոստումներ առաւ: Մէկ խօսքով, անիկա ջանաց նպաստաւոր գետին պատրաստել յետագայ ազատագրական բախտորոշ պայքարին համար: Մինչ այդ, վրաց արքունիքին մէջ փոխուած էր արդէն քաղաքական մթնոլորտը: Վրացի ղեկավարութիւնը դարձած էր «զգուշաւոր», ու տրամադիր չէր այլեւս նետուելու «արկածախնդրութեան» մը մէջ: Այս ձեւով յառաջացած անհասկացողութիւններու վրայ աւելցան անհատական բնոյթի բարդութիւններ եւս, եւ հայ հայրենասէրը յուսաբեկ ու վշտահար հեռացաւ մայր հայրենիքէն: Անգամ մը եւս ի զուր անցած էին ճիգերն ու յոգնութիւնները, անգամ մը եւս ձախողանք արձանագրած եղաւ հայկական հարցը:

ԺԸ. դարու վերջին երեսնամեակին եւս լուրջ ճիգեր կատարուեցան՝ մեր ժողովուրդը փրկելու համար օսմանեան եւ պարսկական բռնատիրութիւններէն: Յովսէփ Էմինի տքնաջան աշխատանքներէն ետք, մեր ուշադրութիւնը իրենց վրայ կը կեդրոնացնեն հնդկահայերը, որոնք Մայր Հայրենիքէն հազարաւոր մղոն հեռու ապրելով հանդերձ, ցուցաբերեցին այնպիսի հայրենասիրութիւն, նուիրում ու զոհողութեան ոգի, որոնք որեւէ չափանիշով զմայլելի եւ հիացման արժանի են: Արդարեւ, առաւելաբար Նոր Ջուղայէն Հնդկաստան գաղթած եւ յատկապէս Մատրաս կեդրոնացած առեւտրական հայ համայնքը, ձեռներէց, բարգաւաճ ու զարգացեալ, Մայր Հայրենիքին ազատագրութիւնը իր մեծագոյն մտահոգութիւնը ազնուագոյն փառասիրութիւնը դարձուց:

Շահամիր Շահամիրեան եւ այլ բազմաթիւ հայրենասէր անձնաւորութիւններ, առեւտրական թէ մտաւորական, լրջօրէն մշակեցին հայրենիքի ազատագրութեան ծրագիր: Անոնք հաշուեցին ռուսական օգնութեան, բայց առաւելաբար -հայ-վրացական գործակցութեան վրայ: Կատարեցին դիմումներ, ունեցան տեսակցութիւններ ու բանակցութիւններ: Նոյնիսկ նախատեսեցին վերականգնել հայ անկախ պետութեան իրաւակարգը, որ պէտք էր ըլլար... հանրապետակա՛ն (ժամանակակից պատմութեան առաջին կարեւոր հանրապետութեան՝ Միացեալ Նահանգաց ստեղծումէն տարիներ առաջ իսկ):

Տակաւին, հարուստ հնդկահայերը յառաջադրեցին բռնագրաւիչներէն դրամով գնել եւ ազատագրել հայկական հողերը. պատրաստակամութիւն յայտնեցին միլիոնաւոր ոսկեդրամ հաւաքել եւ գոհացնել՝ օրինակ օսմանցի սուլթանը: ... Հողամաս կամ հայրենիք գնելու այս գաղափարը ոչ անլուրջ եւ ոչ ալ տարօրինակ պէտք է նկատուի. ժամանակի սովորութիւններուն մաս կը կազմէին այդպիսի գործառնութիւններ: Այդպէս, Մ. Նահանգաց Նախագահ Ճեֆըրսընը 1803 թուականին Նափոլէոնէն գնեց Միսիսիփի-Միզուրի գետերու ամբողջ աւազանը, այսինքն Ֆրանսայի հինգ անգամը տարածութիւն ունեցող հողամաս մը... միայն 16 միլիոն տոլարի: Եւ 1867ին ռուսաց Աղեքսանդր Բ. ցարը ամբողջ հսկայ Ալասքան Մ. Նահանգաց ծախեց... միայն հինգ միլիոն տոլարի: Զարմանալի չէր ուստի, եւ ոչ ալ անհնար, որ հնդկահայ հայրենասէրները նման ձեռնարկ յղանային ու յաջողցնէին: Դժբախտաբար, մեր պարագային չյաջողեցաւ ծրագիրը. օսմանցիք տրամադրութիւն ցոյց չտուին «հող ծախելու»:

Միւս կողմէ, բացի հնդկահայերէ, ռուսաց արքունիքին մօտ ի նպաստ հայոց դատին հետեւողական աշխատանք տարաւ Յովսէփ Արք. Արղութեանը, որ լաւ ծանօթ էր մեծ ցարինային՝ Կատարինէ Բ.ին: Մեծն Կատարինէ Պետրոս Մեծի քաղաքականութիւնները արդիւնաւէտ կերպով շարունակող էր, որդեգրած էր ի միջի այլոց անոր եբազը՝ «տաք ջուրերը իջնելու»: Հայկական հարցին լուծումը համապատասխան կը գտնէր Ռուսաստանի ազգային շահերուն, եւ այդ պատճառով ալ բարեացակամօրէն մտիկ կ՚ընէր այդ ուղղութեամբ կատարուած դիմումներուն եւ առաջարկներուն: Կատարինէի Ռուսիան 1768ին պատերազմ հռչակեց Օսմանեան Կայսրութեան դէմ. ռուսական բանակները ջախջախեցին օսմանեան զօրքերը եւ գրաւեցին Խրիմի թաթար խանութիւնը: 1774ին կնքուեցաւ Քիւչիւք Քայնարճըքի դաշինքը, որով «մոսքոֆները» ոչ միայն կը տիրանային Խրիմին եւ ապահոված կ՚ըլլային Սեւ Ծովուն հակակշիռը, այլեւ մասնաւոր յօդուածով մը իրաւունք ձեռք կը ձգէին պաշտպանելու օսմանեան տէրութեան քրիստոնեայ փոքրամասնութիւնները: Ինչ որ դիւանագիտական լեզուով կը նշանակէ, թէ ցարական կառավարութիւնը իր ուզած ատեն պիտի խառնուէր Թուրքիոյ ներքին գործերուն՝ պաշտպանելու պատրուակով քրիստոնեայ հայերը, յոյները, սերպերը եւ այլն:

Քիւչիւք Քայնարճըքի դաշինքը մեկնակէտ մը կրնար հանդիսանալ մեր դատի գէթ մասնակի լուծման համար, սակայն Կատարինէ այդ օրերուն զբաղած էր աւելի կարեւոր գործով մը, եւ չուզեց իր նայուածքը սեւեռել հարաւին վրայ: Արդարեւ, այդ օրերուն, երկու կայսրուհի եւ մէկ թագաւոր, Ռուսիոյ Կատարինէ Բ.ը, Աւստրիոյ Մարիա-Թերեզան ու Փրուսիոյ Ֆրետերիք Մեծը, զբաղած էին Լեհաստանի վրայ վիրաբուժական գործողութիւն կատարելով, այդ երկիրը «քրիստոնէաբար» անդամահատելով: Լեհաստանի առաջին բաժանումը կատարուեցաւ 1772ին, իսկ քարտէսէն ի սպառ ջնջուիլը տեղի ունեցաւ 1795ին, որով Կատարինէ ժամանակ չունեցաւ լրջօրէն զբաղելու «Հարաւի հարցերով»:

Միւս կողմէ, դարը չվերջացած՝ կործանեցան նաեւ «խամսայի մելիքութիւններ»: աւատապետական այդ ինքնավար իշխանութիւնները եւս ջնջուեցան՝ իբրեւ արդիւնք ազգամիջեան բախումներու, պարսկական դաւերու եւ ատրպէյճանցի բռնագրաւիչներու յարձակումներու:

Հայկական հարցին համար վառ յոյսերով եւ մեծ ակնկալութիւններով սկսած էր տասնեւութերորդ դարը: Եւ տենդագին գործունէութեան, դիւցազնական մարտնչումներու, ժամանակաւոր յաջողութիւններու ու տեւական պայքարի ժամանակաշրջան մը եղաւ այդ դարը մեր պատմութեան մէջ: Երբ վերջացաւ դարը սակայն, մեր կացութիւնը նոյնքան վատ ու անբաղձալի էր՝ որքան դարուն սկիզբը: Ի դերեւ ելած էին մեր բոլոր զոհողութիւնները, ապարդիւն անցած էին մեր ճիգերը, խաբուած էինք ու թողլքուած: Պարսիկը իր գաւթած շրջանին մէջ կը կեղեքէր հայ ժողովուրդը, իսկ օսմանցին իր իւրացուցած հողամասերուն վրայ անխափան կը շարունակէր դժոխքը: Ծանրածանր տուրքեր, կողոպուտ ու թալան, տէրէպէյիներու բռնատիրութիւն, մանուկներու եւ աղջիկներու առեւանգում, մարդկային իրաւանց գրեթէ ամբողջական անտեսում, - ահա՛ օսմանեան բռնատիրութիւնը յատկանշող իրողութիւններ: Ռայա՛ էր հայ ժողովուրդը, իրաւազուրկ ու շահագործուող զանգուած: Ոչ իր ինչքին տէրն էր եւ ոչ իր պատիւին:

Եւ լաւ կ՚ըլլայ որ չմոռնանք այս ահաւոր իրողութիւնները այսօր, - որպէս զի անհարկիօրէն խստապահանջ չըլլանք, տգիտաբար ու չարաօրէն չքննադատենք Հայկական Հանրապետութիւնը, եւ պոռոտ բանաձեւերով ճամբայ չելլենք հետապնդելու համար մեր հողային դատը:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳՐԱՒՈՒՄՆԵՐ

Անցեալ դարուն սկիզբը հայկական հարցը «լուծման» նոր բնոյթ մը զգեցաւ՝ գէթ ինչ կը վերաբերի արեւելեա՛ն Հայաստանին: Ռուս-պարսկական եւ ռուս-թրքական չորս պատերազմներու իբրեւ հետեւանք, Հայկական Լեռնաշխարհային արեւելեան շրջանները անցան ցարական տիրապետութեան տակ: Այսպէս, 1801 թուականին ռուսական զօրքերը գրաւեցին Գանձակը, ապա շարժեցան դէպի հարաւ եւ տէր դարձան Ղարաբաղին: Ցաղթական Ռուսաստանը Կիւլիստանի դաշինքով (1813) Պարսկաստանէն կորզեց Վրաստանը, Տաղստանը, Շիրուանը եւ հայկական Ղարաբաղը (այսինքն պատմական Ուտի, Արցախ ու Սիւնիք նահանգներուն մեծ մասը):

Ռուս-պարսկական երկրորդ պատերազմը տեղի ունեցաւ քանի մը տարի ետք՝ Նիկողոս Ա. ցարի իշխանութեան ըսկիզբները, եւ վերջացաւ դարձեալ ռուսական յաղթանակով: Կնքուեցաւ Թիւրքմէնչայի դաշինքը (1828 Փետրուարին), որով՝ Երեւանի ու Նախիջեւանի նահանգները կը փոխանցուէին Ռուսիոյ. բաց աստի, պարսկական Ատրպատականի հայերը ազատ պիտի ըլլային գաղթելու ռուսական հող եւ հոն հաստատուելու: Այս վերջին պայմանին գործադրութիւնը Զօր. Փասքեւիչ, Նիկողոս ցարին «աջ բազուկը», վստահեցաւ հազարապետ Ղազարոս Լազարեանին, որ կրցաւ 40,000 պարսկահայեր տեղաւորել Այրարատեան դաշտին մէջ ու Նախիջեւան: Պէտք չէ մոռնալ որ Նիկողոս ցարը շատ պահպանողական ու յետադիմական բռնատէր մըն էր, որ անշնչելի մթնոլորտ ստեղծած էր Ռուսաստանի մէջ: Հակառակ ատոր՝ հայեր շատ աւելի նախընտրելի կը նկատէին ցարական իշխանութիւնը քան պարսկականը:

Անհրաժեշտ է նաեւ արձանագրել այն իրողութիւնը, թէ ազատատենչ հայերը դարձեալ յուսախաբ ու հիասթափ եղան ռուս-պարսկական պատերազմի վաղորդայնին: Ինչպէս Մեծն Պետրոսի արշաւանքի օրերուն, նոյնպէս հիմա, շուրջ դար մը ետք, հայեր խանդավառութեամբ սպասեցին ռուսական արշաւանքին եւ շատեր յուսացին որ մեր ժողովուրդը պիտի ստանար ազատութիւն կամ գէթ ինքնավարութիւն: Այդ ակնկալութեամբ էր որ տասնեակ հազար հայ կամաւորներ, գլխաւորութեամբ Ներսէս Արք. Աշտարակեցիի, պայքարեցան ռուսական զօրքերու կողքին եւ արձանագրեցին նոր սխրագործութիւններ: Անոնք կը յուսային անշուշտ, որ ռուսը պիտի վարձատրէր իրենց հայրենասիրական նուիրումն ու զոհողութիւնը: Չէին ճանչցած անշուշտ Նիկողոս ցարը, եւ շու-

(ՇԱՐ.Ը 15-ՐԴ ԷՋ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿՈՒՆՔԷՆ ՀՈԳԻ ԿԸ ԾԱՐՈՒՆԱԿԷ ՓԽԻԼ

Երեւակարը հաւերժ միասին կամ «Թաթոս պապիս յոյսի նկարները» որը կը գտնուի պեռալական պատկերասրահին մէջ կը պատմէ նկարիչի մեծ պապ Թաթոսի ու իր մեծ հօր Լեւոնի գերդաստանի պատմութիւնը, այդ ամէն մի հայ ընտանիքի պատմութիւնն է:

Երբէ նկարներուն մէջ գեղեցկացած են Արարատն ու Սրապատը, Հաւկայարն ու Յեղապին, Մարութա սարն ու Սիւնիա լիճը, Նեղուկս Աշտարակցին, խաչքարեր մագաղաթներ, աւերք վանքեր, հայրենի հողի վրայ ծաղկող **երիտասարդութիւնը, հեռուն** մնացած Վանա ծովը եւ մեր սիրտը խոցող Արաքսը:

Ժպիտով մեզ կը դիմաւորէ նկարիչը, ան միայն նկարիչ չէ ու սեղանի շուրջ կ'ուրախանայ, կը կատակէ, կզգաս ծիծաղի մէջ թախիծը, չես գիտեր Մշական թախիծ կոչես թէ Հայկական: Կը սկսի երգել, կը հնչեն Մշոյ Սասունի՝ Հայ ժողովուրդի երգերը- նաեւ երգիչ է:

Չորրորդ հարկէն կը բարձրանանք հիներորդ՝ իր արուեստարանը եւ մեր առջեւ կը բացուի հրաշակերտ աշխարհ մը, հոն՝ կտաւներու վրայ գետեղուած է ամբողջ ժողովուրդ մը: Բայց վայրկեան մը կանգ առնենք այսպէս կոչուած ոչ դեմաթիկ նկարչութեան վրայ – Արարատներ, Խոր Վիրապ, Սոսէի դիմանկարը, Մայրութիւն եւ այլ տասնեակ նկարներու մէջ գոյնային հարցեր չկան: Նկարիչը այդ խնդիրները լուծեր է: Ամէն նկար իր տարբեր երանգով, իմաստով, զգացումով կը մտնէ շարժման մէջ:

«Գարուն Ժոկոնտայի մոտիւներով», «Աշխատանքից Յետոյ» կամ «Լողացող կանայք» – ցուցադրուեր է Նոր Զեյանտա, եւ այլ ստեղծագործութիւններու մէջ շագոյցիչ մերկութիւն կայ, այստեղ է որ մարդն ու բնութիւնը կը միաձուլուին:

«Օլիմպիոսը» Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած ոլիմպիական խաղերու առիթ նկարուած, Խ. Միութեան երիտասարդ նկարիչներու մրցոյթի առաջնութիւնը շահած է:

Իւրաքանչիւր դիմանկար, բնանկար, Լեւոնի ընդհանրացումներուն – իբր դեմա, կը դիտուին հատուածներ՝ մեծ գործի մասունք բայց կը պարունակեն արուեստի ուսուցման անսահմանափակ ներ – Լեւոնը մէկ նկարած ծառին մէջ անտառ մըն է, – ըսինք է: Ընթերցող, դիտելով «Ճանկիւրում – Ծաղիկի Տօնը», «Սերունդներ», «Տանուտէր է յոյսը», «Մինասի կեանքը», «Մուշեղ Գալշոեանի կապոյտ երազները», «Զաւակ ծեծողները», «Իմ մանկութիւնը», «Գորանի - Գովազ Հողի», «Թաթոս պապիս յոյսի նկարները» եւ այլ բնտեղծագործութիւնները պիտի զգաս էեզ շոյող հեթեթ մը, ոչ այլ բոլորը հեթեթ չէ, ասիկա մեր ժողովուրդն է տասնեակ մը դարերէ եկած, Լեւոնը պատմող նկարիչ չէ, Լեւոն Թաթեւոսեանը նկարէ հոգին է հոգի է որ կը շարունակէ. հոսիլ թեւարիկ նկարիչ, երգիչ, գեղեցիկ մարդու արեան մէջ:

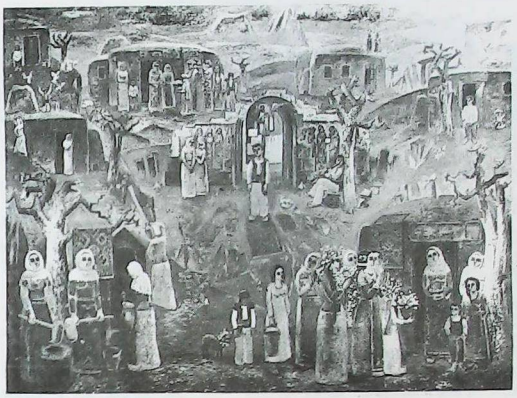

«ԳՈՐԱՆԻ - ԳՈՎԱԶ ՀՈԳԻ» - 1988

ՈՂՎ ԿԱՅ ՀՈՐԻԶՈՆԻՆ ԱՅՆ ԿՈՂՄԸ

Նկարչութեան հանդէպ իր ոգեւորուածութիւնը միշտ կայ, ինքը իր գեղանկարչութիւնը կը կապէ յոյսի եւ ըստ-ւրի հետ, այդտեղէն ծագեր է իր հայկական կարմիրը որը երկուքի ներդաշնակ միասնութիւնն է:

Իր գլխաւոր ուղին ընդհանրութիւնն է, մաքուր գոյալ գոյներու յանձնումը կտաւին եւ ամբողջական միաձուլագ նկարին մէջ մէկ անգամէն ընկարի մէկ անկիւնը կը հանդիպես գոյնի մը օրը օտար կր թուայ բայց խորհին մէջ կր հաւասարակշռէ, կր միացնէ բոլորը, այսպէսով չի պարբակուիր Սմբատեան ուղին, հաւասարակշռութիւնը խորհին մէջ կուգայ օգնելու հոգեկան իմաստի ըմբռնման որը տուեր է նկարիչը իր Սասնոյ եւ Մուսա Լեռան հերոսամարտի մասնակիցներու դիմանկարներուն, հայրենի հողի վրայ եւ սփիւռքի մէջ հայ մարդոց որոնք ըստ իրեն՝ իրենց ուսերուն վրայ կը տանին ամբողջ ժողովուրդ մը:

Նկարիչը կտաւին յանձներ է Խաչիկ Դաշտենցի դիմանկարը եւ միթէ գրող մը աւելի ճիչ հայրենասէր ու հայրենասիրուեր է եան իր ռանչպարներու կանչի հերոսները՝ Սերոբը ու Գէորգը, Արապոն ու Մախլուտոն եւ մեր մայրենի հողն ու հայ ժողովուրդը վերածնող Անդրանիկը:

Շարունակենք Անդրանիկեան գիւնորներու շարքի դիմանկարները, այստեղ մէկ անգամ եւս Սմբատեան ուղին –նկարիչը չի ձգտիր ստեղծել հոյակապ շարադրութիւն ինչպէս պիտի ըներ վաթսունեակ մինչեւ ծոթանասունական թըւականները իր տարբեր ստեղծագործական տարիներուն Ռեալիզմէն մինչեւ Քուպիզմ հասնելու շրջանին հիմա դասական նկարչութիւնը ձուլեր է արդիական գեղանկարչութեան հետ դուրս բերեր է իր սեփականը՝ ժողովուրդի մէկ մասնիկը – հիմա հայ մարդու նուրբ եւ խորաթափանց դիմագիծի արտայայտութիւնը վարպետօրէն կը յանձնուի կտաւին ալ գոյներու միջոցու:

Նկարիչի հոգեբանութիւնը սահմանափակուած չէ ժողովուրդի հերոսներու դիմանկարներով, անոր վրձինի կը պատկանին՝ «Նռնով աղջիկը» դիմանկարը, կամ բանաստեղծուհի «Սուսանիա Զոպանեան», «Բանաստեղծուհի Ալիսա Կիրակոսեան», «Կարիրի Մանուկեան» կամ «Փրոֆեսոր Ռոզա Մախմուրեան» եւ այլ ստեղծագործութիւններ:

Այդ նկարներուն մէջ ներգրաւած է այնքան սէր եւ իրարգաւոր հայ կնոջ նկատմամբ: Իւրաքանչիւր բնապատկեր նկարիչի մօտ ամրան ջական հայրենի աշխարհն է հոն է որ կը շնչուի իր իրական ուղին: Այդ կ'արտայայտուի իր տասնեակ նկարներու մէջ՝ «Պատշգամ», «Ամառամուղը Ուտիճում», «Գարնան Զրվեժը», «Շինկարիչը» եւ այլ ստեղծագործութիւններ:

Սմբատեան ինքնութիւնը առկայ է նաեւ նատիւրմորթներուն մէջ: Կը թուայ թէ դիտողը պիտի տեսնէ Հայաստանի խնձորն ու նուռը, դեղձն ու տանձը եւ խաղողը:

Զարմանահրաշ նկարիչ է Կարէն Սմբատեանը, ամբողջ հորիզոն մըն է անիկա –ինչպէս չպաչես իր հայ հերոսի ճակատը, չգրկես իր հայ կնոջը, չուտես իր Հայաստանի պտուղը, սրտիդ վրայ չդնես իր հայրենի քնաշխարհը ու չ'ողջունես իր ինքնադիմանկարներու գալուստը որ կուգան հեռու հեռու հայկական հորիզոններէն:

Յ. ԵՒ Վ. ՄԱԽԵԱՆՆԵՐ

ԿԱՐԷՆ ՍՄԲԱՏԵԱՆ - 1985

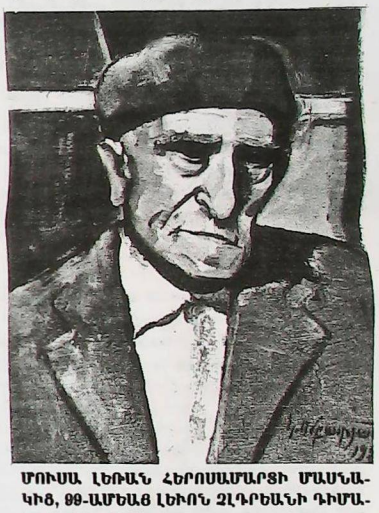

ՄՈՒՍԱ ԼԵՌԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՄԱՍՆԱԿԻՑ, 99-ԱՄԵԱՅ ԼԵՒՈՆ ՉԼԴՐԵԱՆԻ ԴԻՄԱՆԿԱՐԸ - 1988

«ԾՈՒԽԱՆ ՈՒ ՄԵԽԱԿՆԵՐԸ» - 1988

ՊՐՆ. ՍԵԴՐԱԿ ԳԱԼՓԱՔԵԱՆ 5,000 ՏՈԼԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ Վ. ԹԷՔԷԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ԵՒ 25,000 ՏՈԼԱՐ ՄՈՆԹՐԷԱԼԻ Թ.Մ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ստորեւ կը հրատարակենք Թ. Մ. Միութեան Միացեալ Նահանգներու եւ Գանատայի Կեդր. Վարչութեան կողմէ ստացուած հաղորդագրութիւնը.

Գոհունակութեամբ կը հաղորդենք, թէ վանքուվրաբընակ Տիար Սեդրակ Գալփաքեան, խորապէս զգացուած Պէյրութի Վահան Թէքէեան Վարժարանի օգնութեան ի նպաստ Կեդրոնական Վարչութեանս կոչէն, որոշած է որդեգրել 100 սան, նուիրելով 5000 ամերիկեան տոլար, իր նախագահած Armenian Express Canada Inc. Ընկերութեան անունով:

Նոյնպէս, գնահատելով Մոնթրէալի Թէքէեան Մշակութային Միութեան տարած մշակութային եւ ազգային բեղուն գործունէութիւնները, տիար Գալփաքեան նուիրած է 25,000 գանատական տոլար ի նպաստ Մոնթրէալի մեր գեղակերտ նոր կեդրոնի պարտքի շիջման: Անցեալին եւս Գալփաքեան ընտանիքը խանդավառութեամբ հետեւած է Մոնթրէալի Թ.Մ.Մ.ի իրագործումներուն եւ մեծագումար նուիրատուութիւններով քաջալերած է Միութեան ազգանուէր գործունէութիւնները: Յունուար 16 եւ 17ին Մոնթրէալի մէջ կայացած Թ.Մ.Մ.ի «Նայիրի» պարախումբի շքեղ ելոյթներուն, տէր եւ Տիկ. Սեդրակ եւ Շուշան Գալփաքեաններ պատուոյ նախագահներ էին:

Վերոյիշեալ նուիրատուութիւններուն կցուած նամակով մը, Armenian Express Canada Inc. Ընկերութիւնը գոհունակութիւն կը յայտնէ արժանի նպատակներու ի նպաստ օժանդակ ըլլալու պատեհութեան համար, եւ յոյս կը յայտնէ հետագային եւս սատարելու համայնքային գործունէութիւններու, որովհետեւ Ընկերութեան ծրագրին մաս կը կազմէ իր տարեկան եկամուտէն չահաբաժին մը յատկացնել հայկական ոչ-չահաբեր կազմակերպութիւններու:

Գնահատանքի եւ շնորհակալութեան խօսք ունինք Տէր եւ Տիկ. Սեդրակ եւ Շուշան Գալփաքեաններու, եղբօր՝ Տիար Պետօ Գալփաքեանին եւ Armenian Express Canada Inc.-ի իրենց միւս գործակիցներուն:

ԹԷՔԷԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՒ ԳԱՆԱՏԱՅԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(Հաղորդագրութիւն)

ՄՈՆԹՐԷԱԼԻ Ռ.Ա.Կ. Է. ԲԱԲԱՋԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲԻ 25-ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

Մոնթրէալի ՌԱԿ Է Բաբաջեան Ակումբը հանդիսաւորապէս նշեց իր 25ամեակը, Շաբաթ, Մարտ 14ին, Թէքէեան Կեդրոնին մէջ: Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր Միացեալ Նահանգներու եւ Գանատայի Արեւելեան Շրջանակի Շրջանային Վարչութեան ատենապետ Ընկ. Տոքթ. Գէորգ Քէշիշեան, հանդիսավարն էր Ընկ. Արսէն-Նուպար Մամուրեան, որ կատարեց բացման խօսքը: Խօսք առաւ Գանատահայոց Առաջնորդ՝ Վազգէն Արքեպս. Քէշիշեան:

ՀԱԼԵՊԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ԵՐԵԿՈՅ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱՅԻ 275-ԱՄԵԱԿԻՆ

Նոր Սերունդ Մշակութային Միութեան հիմնադրութեան 30ամեակին առիթով կազմակերպուած երեկոն, որ նուիրուած էր Սայաթ Նովայի ծընընդեան 275ամեակին, տեղի ունեցաւ 1988 Փետրուարի 7ին, Միութեան ակումբին մէջ: Տիկ. Կարինէ Տէր Գէորգեան ներկայացուց աշուղ-բանաստեղծին կեանքն ու գործունէութիւնը: Գեղարուեստական կատարումներով – նուագ, ասմունք եւ երգ – հանդէս եկան Տիկ. Անի Միքայէլեան, Լիզա Երէցեան, Մակի Արոյեան, Կարոյ Պեբեճիքլեան եւ Ժագ Գըզըլկէօզեան:

Կ'իմանանք թէ Նոր Սերունդ Մշակութային Միութեան պարախումբը մօտերս պիտի այցելէ Մայր Հայրենիք, հրաւէրով Սփիւռքահայութեան Հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէին, ելոյթներ ունենալու համար Երեւանի եւ հայրենի տարբեր քաղաքներու մէջ:

ՓԱՅՏԻՆ ԼԵԶՈՒՆ

Ստորեւ թարգմանաբար կը հրատարակենք ամերիկահայ ջրանկարչուհի Մարիամ Աքթարեանի մէկ յօդուածը, որ լոյս տեսաւ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան անգլերէն լեզուով Արարատ պարբերաթերթին 1988ի ամրան թիւին մէջ:

Ծառայը ինքն իր ներգործութիւնը ունի: Ռաուլ (Հէօքէլէքեան) Հայկ, 83 տարեկան քանդակագործը, այս վարկածը կը յառաջացնէ օգտագործելով վիթխարի ծառեր: Իր ճարտար ձեռքերովը ան կը կերտէ միակտուր կոճղեր՝ պահակները անտառներուն, այսպէս արտաբերելով իր արուեստին էութիւնը: Իր ձիրքերովն ալ մեծագին, Հայկ նոր կենդանութիւն կը պարգեւէ տապալած այդ ծառերուն, փոխակերպելով զանոնք գոյութիւններու, թերեւս աւելի երկարակեաց քան իրենց բնական կեանքին մէջ:

Վերջերս, Նիւ Եորքիականաւոր ցուցասրահներէն Զավիյէ Ֆուրքէյտի հովանաւորութեան տակ, ներկայացուեցան Հայկի 1979էն ի վեր պատրաստած ինը ստեղծագործութիւնները: Շեշտելու համար ութսունամեայ Հայկի արտադրականութիւնը, հոս կ'արժէ յիշել, որ վայելչակազմ թէ մեծածաւալ իր մէկ գործը, «Փչաւոր վայրի կեռասենին», ան աւարտած էր ուցահանդէսի բացումէն միայն քանի մը շաբաթ առաջ: Բարեբախտաբար, ինչպէս անցեալին, ներկայիս ալ կան Փապլօ Փիքասոյի, Ճորճա Օքիֆի, Ռուբէն Նագեանի, եւ Ռաուլ Հայկի նման արուեստագէտներ, որոնց ստեղծելու ույժը տարիներու թաւալումով չի նուազիր:

Վիվիյըն Ռէյնըր Նիւ Եորք Թայմզի մէջ ստորագրած իր գրախօսականին մէջ կ'ըսէ թէ «Նիւթին անաղարտութեան հաւատացող մը եղած է Հայկ, որուն արուեստը իր խիզախութեամբ եզակի է: Ան կարծես գրոհ կու տայ ընկուզենիի եւ կեռասենիի կոճղերուն վրայ՝ խարտելով ու խոցելով զանոնք, յղկելով որոշ կերպեր մինչեւ որ անոնք ողորկ դառնան, ու ձգելով ուրիշներ անտաշ՝ թողելով նոյնիսկ ծառաբունին պատեանը:» Ան կ'աւելցնէ, «Արդիւնքը արուեստի եւ բնութեան միջեւ կազմուած երկչոտ զինջում մը չէ այլ այդ երկուքին կատարեալ մէկ միացումը: Ցուցադրուած բոլոր գործերն ալ՝ մեծածաւալ բայց ջերմաշունչ այս կեցուածքները, կը մտաբերեն ծառի կոճղեր՝ արտափոխուած զանազան առարկաներու, նման մարդկային իրանին, անօրինակ կարասիներու, եւ «Ովլիին Հարսը» վերնագրեալ գործին պարագային ալ օղակի մը մէջ անցած հսկայ անձեռոցի մը:»

Արուեստագէտին ընտրած անուններն ալ՝ «Պօքընզի երգիծանքը», «Միածան լեռը», «Հողմոտ Օձէկօ Գէտը», եւ «Ցովազ Լեռը», աւելի եւս շահագրգռութիւն կ'արթնցնեն իր գործերուն առընչութեամբ: Սոյն խորագիրները, որոնք ինքնին բանաստեղծական բնոյթ ունին, իր ստեղծագործութիւններուն ներշնչման աղբիւրին մասին մեր հետաքրքրութիւնը առաւել եւս կը գրգռեն:

Արթ Ինթըրնէշընըլ պարբերաթերթին մէջ հրատարակուած գրոյցի մը ընթացքին Հայկ հետեւեալը կ'ըսէ քննադատ Փոլա Ճիաննինին: «Կարելի է նուագախմբել փայտի վրայ: Գործի երբ կը սկսիմ յստակ գաղաբար մը չունիմ. գաղափարապաշտ արուեստագէտ մը չեմ ես: Ուրեմն երբ աշխատանքի կը ձեռնարկեմ նախ աչքերս սեւեռած կը նայիմ անոր: Ի վերջոյ պատմութիւն մը չէ որ պիտի գրեմ, բան մը պէտք է կերտեմ: Երբ առաջին հատուածը կը կտրեմ գործը այլեւս ինքնիրենը կը քալէ: Ճագի երաժիշտի մը կը նմանի. երաժշտութիւնը ինքնին կը բղխի: Նոյն ձեւով ալ երբ առաջին հատուածը կը կտրես կը մտերմանաս փայտին հետ: Անիկա կը մարդկայնանայ, էութիւն կ'առնէ: Յաջորդ երեք կամ չորս ամիսներու ընթացքին կեանքիս մէկ բաժինը անոր շուրջ կը դառնայ, առօրեայ գործերս անոր մօտ կ'ընեմ: Իրիկուններ անոր քով կը հարբենամ, եւ օրուան ընթացքին ալ կը հետեւիմ անոր զարգացման փուլերուն:»

Երբ Տիկ. Ճիաննինի հարց կու տայ թէ ի՛նչ բանէ տարւելով սա կամ նա փայտը կ'ընտրէ, Հայկ կը պատասխանէ. «Ծառայը: Պէտք է ան մեծածաւալ ըլլայ. հաստակազմ պէտք է ըլլայ ան: Հակառակ չատերու կարծիքին, աշխատութեանս շրջանին փայտին ներքին կազմութեամբը չեմ շահագրգռուիր: Փայտին ընտրութիւնը ստացին երակներուն պատճառովը չեմ կատարեր»:

Նկատելով որ իր գործերուն բոլորն ալ յղացուած են շըրջանակերպ ոճով մը, յստակօրէն խուսափելով համաչափութենէ, դիտողը ամէն մէկ քայլափոխին կը դիմաւորուի բոլորովին անսպասելի երեւոյթներով: Հայկ իր վարպետութեամբը եւ փայտին հետ կազմած իր յարաբերութեամբը (ինչ որ խորապէս անձնական է) չարունակ կը զարմացնէ ու զմայլանք կը պատճառէ դիտողին:

Ցուցադրուած գործերէն «Մէյփըլ Քրեսթ, Կրին Քաունթի», որ կը յատկանըւի բաժանումներու եւ մասնիկներու սակաւութեամբ, կը դրսեւորէ բացօդեայ ընդարձակ վայրերու վսեմութիւնը ու կը յիչեցնէ հսկայ գլաժայռեր, թառած՝ վտանգաւոր կերպով, գլխապտոյտ յառաջացնող անդունդի մը վերեւ: Միւս կողմէ «Ռօզընտեյլի քարայրը» կազմուած է անհաշիւ արանքներով ու երկարաձըգութիւններով: Կը թուի ծառի մը ճիւղերուն վրայ կառուցուած տնակ մը ըլլալ, պատուհաններու չարքերով ու մուտքով մը, որ կ'ուղղուի դէպի ծածուկ պատսպարան մը, ուր «Փոքրիկ անձեր» եւ անտառային այլ բնակիչներ կարող են ապաստանիլ:

Հայկի գործերուն կը վերագըրուին զգայական տարրեր: Ան լուսաբանելով կ'ըսէ թէ «Անկարելի է խուսափիլ նման երեւոյթներէ քանի որ, նկատել փափաքողին համար, բնութիւնը լեցուն է սեռային կերպերով:»

Հայկի գործերը մէկ կտոր փայտէ քանդակուած են. իրարու կցուած բաժիններէ կազմուած չեն: Այդ պատճառաւ ալ անոնք հանքավայրերէ վերցուած հսկայ սալաքարերու վրայ տաշուած գլուխ գործոցներու կը նմանին: Իրօք, մինչեւ 1940-ական թըւականները, երկար ատեն քարը աշխատութեան իր գլխաւոր միջոցը եղած է: Սակայն, Նիւ Եորք Նահանգի Վուտսթոք գիւղաքաղաքին մէջ, ուր ներկայիս ան կը բնակի, որակաւոր քարերու պակասը զինքը մղած է աշխատելու ընտիր փայտերով, որոնք հոն կարելի էր մեծաթիւ գտնել:

Հայորդի Ռաուլ Հայկ ծնած է 1905 Իսթանպուլի մէջ: Յաճախած է քաղաքին Ռոպէր Քոլէժի նախապատրաստական բաժինը եւ յետագային արտագաղթած՝ Միացեալ Նահանգներ: 1921ին ուսած է Այոուայի Նահանգային Քոլէճը: 1922 եւ 1925ի միջեւ ապրած է Շիքակոյի շուրջը: Այդ օրերուն, շրջանի մը համար, ինք եւ բարեկամուհի մը թանկօ պարող զոյգ մը կազմելով թեթեւ ժանրի ներկայացումներու մասնակցած են: Ատիկա դրդապատճառ հանդիսացած է, որ ան Հէօքէլէքեան ազգանունը փոխելով Ռաուլ մականունը որդեգրէ:

Թէեւ արուեստի հանդէպ տաղանդը իր մէջ միշտ նկատելի եղած է, Շիքակոյի արուեստից ուսումնարանը յաճախած օրերուն ուսուցիչները նկատած են որ ինք գծագրելու մեծ դիւրութիւն չունի, բան մը որ ինքն ալ կը հաստատէ ցայսօր: Սակայն այս «թերութիւնը» անշուշտ ոչինչ չէ նուազեցուցած իր

(ՇԱՐ.Ը 14-ՐԴ ԷՋ)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԱՊՐՈՒՄ

Տարի մը եւս՝ 1915ի արնաթոյն թուականին վրայ։

Ու կրկին, մեր հոգիները կը մղկտան, մեր յուշերը կը սեւանան, եւ յոգնած կը մնանք, երբ կ'ափսոսանք անոնց կորուստը։

24 Ապրիլ։ Հայ ժողովուրդի նահատակութեան թուականներէն մեծագոյնը։ Գիտենք թէ բազմաթիւ նահատակութեան թուականներ ունինք մեր պատմութեան ընթացքին, բայց այս վերջինը ուղղակի ազգի մը գոյութեան վախճանական թուականն էր։ Եւ, նախանամութիւնը ուզեց որ դեռ ապրինք, վերատիրապետենք մեր պապերէն ժառանգ՝ հայրենի հողերէն մէկ կտորին, վեց դար անհայրենիք մնալէ յետոյ, գոյն վերադարձնենք, վերազարդարենք, ինչպէս ըրեր ենք անցեալին։

Գրած ենք ու կը գրենք թէ՝ Ապրիլեան եղեռնին հակադրուած մեր ներկան, մեզի դրուած վարձատրութիւնն է այն զերմարդկային ճիգերուն եւ ազատագրական պայքարներուն, զորս չղթայազերծեցինք անհասասար ուժերով, հետեւաբար, մեր երկի ցաւը այսօր փոխակերպուած է ուրախութեան։ Երբ կը սգանք անոնց կորուստը, ա՛յ չեն արցնոտեր մեր աչքերը, յուսահատութիւնը չի համակեր մեզ, այլ կեանքի մէջ ըլլալու կիրքով կը համակուենք եւ այդ անասելի ոճիրներուն հեղինակներէն հաշիւ կը պահանջենք։ Հաշիւ մը, որ ցայսօր չէ փակուած, ոչ ալ, -երեւութապէս- պիտի գայ այդ օրը, որքան ատեն՝ մարդկային խղճմտը կը թափառի չահամոզութեան եւ աղտոտ հաշիւներու տիրոմին մէջ, որքան ատեն՝ մարդկային արեան գըլնով եղած չահագործումները յաղողութեան եւ յաղթանակի ազդակներ կը նկատուին այսօր։ Այս ամբաստանութիւններէն ոչ մէկ ազդ դուրս կը մնայ, երբ ուժի ճանապարհով կը բռնանայ տկարին վրայ։ Թէեւ, աշխարհի օրէնքն է որ, կ'երեւի արդարութիւնը ձեռնածու մնայ կամ անզամահատուի ու ձեւազեղծուի՝ ուժի գերակայութեան դիմաց։ կարելի չէ՞ որ ուժովը՝ արդար ըլլայ նաեւ։ Երանելի հասուներ մը հասած պիտի ըլլայ մարդկութիւնը։

Բայց այն ինչ որ կը տանջէ ինձ յաճախ, ու մէկ ու կէս միլիոն զոհերն են, ոչ ալ արդարութեան բացակայութիւնը որ մեզ վիրաւոր կը թողու։ Առաջինը՝ անցեալ մըն է այսօր – որ անկասկած վառ կը մնայ մեր հոգիներուն մէջ –, երկրորդը՝ իրաւունքի մը պաշտպանութեան յստակ արտայայտութեան անտեսումն է, – որուն գործադրութեանը համար պիտի յարատեւենք, ցըվերջ։

Ինձ տանջողը լոկ բառ մըն է։ Բառ մը, որ չեմ գիտեր ինչու զայն կը զտնեմ նուաստացուցիչ եւ առնուազն տկարութեան արտայայտութիւն։ Այդ բառը «նահատակութիւն» է։

Բառ մը, որուն հետ եղբայրացեր ենք գարերու ընթացքին եւ ցայսօր չենք կրցեր մենք մեզի ձերբազատել անոր գործածութեան տիպիպողութենէն։

«Նահատակ»։

Ձիշդ է թէ նահատակութիւն է անմարդկային միջոցներով եղած սպանութեան մը զոհ երթալը։ Բայց, միայն մե՞նք, հայերս ենթարկուած ենք ա-նոր ձգողութեան, եւ ինչո՞ւ չենք խորհիր հակազարձելու՝ – եւ դեռ, զայն գործածելը կերպով մը սեփականութիւն կ'ընդունինք – եւ չյիշելու այդ բառը, որ միմիայն ուրիշներու գործը չարժեցուց եւ կը միտի, եթէ նոյնիսկ այդ չըլլայ մեր խորհուրդը։

Պայքարի ժողովուրդ էինք անցեալին։ Ապա, ունեցանք ընդարմացումի չրջաններ։

(ՇԱՐ.Ը 15-ՐԴ ԷՋ)

ՓԱՅՏԻՆ ԼԵԶՈՒՆ

(ՇԱՐ. 16-ՐԴ ԷՋԷՆ)

առեղծագործելու կարողութենէն։

Ապագային նիւ ծորքի գըբաւիչ ոյժը երիտասարդ արուեստագէտը ուղղեց դէպի Առլանտիանի ափերը։ Արդ ըստիտոնց լիկ անունով վարժարանին մէջ, ան նկատեց որ կարող է ինքզինքը լիովին արտայայտել քանդակելով քան գծագրելով ու սկսաւ քանդակագործութեան հանգէպ գրեթէ սիրային յարաբերութիւն մը մշակելու, որ տեւեց իր կեանքի տեւողութեան։ Միեւնոյն անուանի քանդակագործ Ուիլիամ Զոթքի մօտ, բարեկամութիւն հաստատեց քանդակիչ Ճոն Ֆլէնրիկնի հետ, որ չուտով գնահատեց Ռաուլի արուեստը եւ անոր ամբողջական նուիրումը։ Այդ օրերուն ան ծանօթացաւ Արշիլ Կորքիի հետ, իրենց ազգակցական կապը հաստատեցաւ

(ՇԱՐ. 14-ՐԴ ԷՋԷՆ)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԱՊՐՈՒՄ

Մինչեւ իսկ մեր մէջ զգալապէս տկարացաւ ազգ մը ըլլալու եւ հայ կոչուելու տրամադրութիւնը: Եկաւ սակայն կրկին զարթօնքի եւ պայքարի նոր շրջանը, եւ տուինք անհամար զոհեր, -երբեմն տեղի, երբեմն անտեղի- բայց վերստին դարձանք ազգային գիտակցութեամբ հզօրացած ժողովուրդ: Ունեցանք հող եւ պետութիւն:

Ու պայքարը, չէ վերջացած անշուշտ:

Ղարաբաղի ազթիւ եղած իրարանցումներուն, -որ բնական հետեւանքն էր իրաւունքի մը պաշտպանութեան համար տեղի ունեցող բողոքումներուն- տուինք մարդկային զոհեր, -ո՛չ այն համեմատութեամբ որ «ջարդ» բառը ձրի գործածուի- ինչպէս մենք՝ նաեւ ատրպէյճանցիներ: Բայց մերինները կոչուեցան՝ նահատակ:

Ապրիլեան Եղեռնի այս նըւիրական օրերուն, մեր հոգիներուն ու մտքերուն մէջ թանցրացած «նահատակ»ը գիջենք միանգամ ընդ միշտ, որպէսզի առնուազն մեր զաւակները չխորհին թէ հայը աշխարհ եկած է նահատակւելու համար, ու մեր պատմութիւնը -որ աւելի պարտութիւններ ունի քան՝ յաղթանակներ- թղթատելու ժամանակ պարտութիւններուն մէջ խրոխտ եւ ըմբոստ անձնազոհեր ու հերոսներ տեսնէ, փոխանակ՝ նահատակներ:

Ապրիլեան ապրումով կը դիմաւորենք 24 Ապրիլը, որուն զոհերը կեանքի եւ ինչքի իրաւատէրութեան ժառանգ մը թողած են մեզի, զոր պարտինք այս տարի եւս նորոգել եւ մնալ պատնէշի վրայ:

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԱԺԸՄԵԱՆ

«ՄԵԾ ԵՐԱԶԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ»
(ՇԱՐ. 11-ՐԴ ԷՋԷՆ)

ԱԶԳԱՆՈՒԷՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ՈՒ ՃԻԳԵՐ

տով սորվեցան քաղաքական իրապաշտութեան նոր դաս մը: Հայկական գրաւեալ հողամասերը դարձան ցարական նոր ծայրագաւառներ, ի դերեւ ելան բոլոր ճիգերը, եւ Փասքեւիչ իբրեւ «խռովարար» Պեսարապիա աքսորեց Ներսէս Աշտարակեցին:

Ահա ա՛յս իրադարձութիւնն է, որ բազմաթիւ պատմաբաններու եւ մեկնաբաններու կողմէ կը հռչակուի «արեւելեան Հայաստանի ազատագրութիւ՛նը»... Եւ հեգնանքը հոն է, որ հայոց տուեալ պայմաններուն մէջ, տեսակէտով մը ճի՛շդ էր այդ հաստատումը: Մեր ժողովուրդին կացութիւնը ա՛յնքան վատ ու անտանելի էր, որ նոյնիսկ Նիկողոսի բռնատիրական ու յետադիմական իշխանութիւնը կարելի էր «ազատագրում» նկատել: Գոնէ ինչքի ու պատիւի որոշ ապահովութիւն կար այս նոր իշխանութեան տակ, գոնէ տեւական կողոպուտ եւ անհաշիւ կամայականութիւն չկային այլեւս:

Ռուս-պարսկական պատերազմին հաշուեյարդարը կատարուելէ մէկուկէս տարի ետք, 1829ի Սեպտեմբերին, ռուսերը քաղեցին ռուս-թրքական պատերազմին առաջին պտուղները՝ Ադրիանապոլսոյ դաշինքով: Ախալքալաքի եւ Ախալցխայի հայկական շրջանները անցան Ռուսիոյ, իսկ արեւմտահայեր իրաւունք ստացան գաղթելու ռուսական հող: Այդ իրաւունքը շուտով օգտագործեցին շուրջ 100,000 հայեր, որոնք Կարնոյ ու Կարսի շրջաններէն անցան ցարական հող: Ազատութեան ծանօթ թշնամի Նիկողոսի ռեժիմը միշտ նախընտրելի էր օսմանեան լուծէն...

Ռուսերը իրենց յաղթանակին երկրորդ պտուղը քաղեցին 1833ին կնքուած Հիւնքեար Իսկելեսիի դաշինքով, որով ձեռք ձգեցին նեղուցներուն հսկակէտը եւ դարձեալ ապահովեցին օսմանեան տէրութեան քրիստոնեայ փոքրամասնութիւնները պաշտպանելու իրաւունքը: Աւելին, օսմանեան պետութիւնը անպաշտօն կերպով ինկած էր «Մոսքովին» հովանաւորութեան տակ, եւ այդ երեւոյթը կրնար բարենպաստ ըլլալ արեւմտահայ կեղեքուող եւ անարգուող ժողովուրդին համար: Բայց, բնական է, Անգլիա, Աւստրիա եւ Ֆրանսա պիտի չհանդուրժէին ռուսական այդ կարգի մենաշնորհի մը, եւ զարմանալի չէ բնաւ, որ ոչ միայն Հիւնքեար Իսկելեսիի դաշինքը անիմաստ դարձաւ քանի մը տարի ետք, այլեւ ծագեցաւ Խրիմի պատերազմը, ուր Ռուսաստանը միաժամանակ ծունկի բերին Անգլիան, Ֆրանսան, Աւստրիան, Սարտինիոյ թագաւորութիւնը եւ Օսմանեան Կայսրութիւնը: Եւ 1856ի Փարիզի դաշինքով ի միջի այլոց տուժած եղաւ Հայկական հարցը:

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ 4

13 Ապրիլ 1988

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՉԱՆՈՑ

Հայ Կեդրոնի Վարչութիւնը, յետ երկարատեւ ուսումնասիրութեան, որոշեց հաստատել հայկական ուսուցչանոց մը՝ հայերէնի ուսուցիչներ պատրաստելու համար մեր նախակըրթարաններուն եւ երկրորդականներուն: Ուսուցչանոցը պիտի ունենայ պաշտօնական երրորդականի մակարդակ, տեսչական, վարչական եւ դասախօսական միայուն անձնակազմ եւ պետական ուսուցչանոցներու համահաւասար դասաժամեր, համապատասխան ուսումնական ծրագիրով: Դասընթացքը պիտի կատարուի գիշերային ժամերուն, որպէսզի համալսարանական տարբեր ճիւղերու հետեւողները կամ աշխատողները կարելիութիւն ունենան հետեւելու նաեւ հայկական ուսուցչանոցի դասերուն:

Անցեալ Մարտ ամսուան ընթացքին, ուսուցչանոցի հաստատման գծով, Հայ Կեդրոնի Կրթական Ցանձնախումբը խորհրդակցութիւններ ունեցաւ տեղւոյս բոլոր երկրորդականներու պատասխանատուներուն հետ, ներդաշնակելու համար բոլորին տեսակէտները այս ուղղութեամբ եւ համադրելու համար ընդհանուրին կարելիութիւնները, նկատի ունենալով որ հայեցի դաստիարակութեան գործին մէջ հիմնական է ուսուցիչի դերը եւ այս գծով հետըզհետէ զգալի կը դառնայ հայերէնի ուսուցչի տագնապը մեր շրջանին մէջ:

Ուրախ ենք յայտնելու, որ ընդհանուր համախոհութիւն գոյացած ըլլալով՝ մեր խորհըրդակցութիւնները պսակուած են յաջողութեամբ, եւ ուսուցչանոցը շուտով կը լծուի իր գործունէութեան:

Ուսուցչանոցի երկամեայ եւ եռամեայ դասընթացքներուն կրնան աշակերտել հայկական երկրորդականներէ շրջանաւարտ եղողները, ինչպէս նաեւ հայերէնի ուսուցիչները, իւրայատուկ պայմաններով:

Կանոնագրութեան, ինչպէս նաեւ այլ պայմաններուն ծանօթանալու համար փափաքողները անձնապէս կրնան դիմել Ս.Գ.Լ. Կրթ. Հաստատութեան, Խրիմեան Կրթ. Հիմնարկութեան, Հ.Բ.Ը.Մ.ի Մարի Մանուկեանի, Մխիթարեանի եւ Վ. Լոփէսի Դերձակեան Երկրորդականի տնօրէնութեանց:

Հայց. Առաք. Եկեղեցւոյ Կեդր. Վարչութեան նախաձեռնութեամբ եւ բոլորին գործակցութեամբ սկիզբը առնող այս քայլը, վստահ ենք, իր դրական նպաստը պիտի բերէ մայրենի լեզուի ուսուցման նուիրական գործին:

ՀԱՅՑ. ԱՌԱՔ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԽԱՉԲԱՌ ԹԻՒ 20

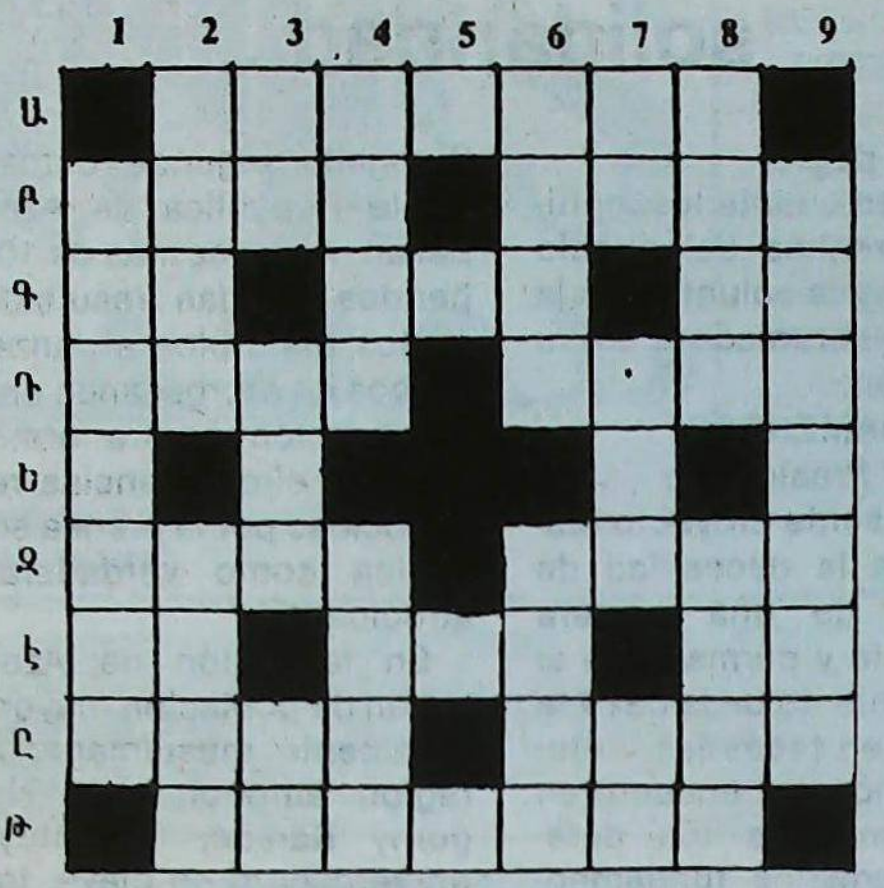

ՀՈՐԻԶՈՆԱԿԱՆ

Ա.– Ինծ պատկանող մատի օղակ
Բ.– Անպէտ երկթեւ միջատ-վերջին գիրը աւելորդ՝ ՆԻԱ-Ն առաջինն է:
Գ.– Ցոգնակերտ մասնիկ: Օդի յանկարծական եւ հնչեղ արտաքերում թոքերէ – երկու ձայնաւորներ:
Դ.– Խառն՝ մէկ հատիկ – հակառակէն՝ ջուր սրսկել:
Ջ.– Հակ՝ Թատերգութեան մէջ կը գործածուի – Հակառ.՝ անշնչացած մարմին:
Է.– Նաեւ – Քաջ – 2 ձայնաւորներ
Ը.– Իգական անուն – Հակառակէն՝ Հաստատ, ամուր, կարծըր
Թ.– Մէկ աչքով

ՈՒՂՂԱՀԱՅԵԱՑ

1.– Ուսումնարան, կրթարան
2.– Իգական անուն – Հակառակէն եւ ծայրը 2 տառ կցելով՝ Իտալական քաղաք
3.– Անձնական դերանուն – ուտելիք Նիկողոսին վլուխը
4.– Խառն՝ ոչ – հաճելի – չորս նոյնանման ձայնաւորներ:
6.– 400/60/6/30 – ծայրը գիր մը կցելով՝ նուագելու գործիք:
7.– Նոյնանման ձայնաւորներ – Ադամին ընկերը – Նոյնանըման բաղաձայններ:
8.– Մահիճի գլուխ – նոյնանման չորս ձայնաւորներ
9.– Պատահար, խնդիր

ԼՈՒԾՈՒՄ ԹԻՒ 19 ԽԱՉԲԱՌԻ

ՀՈՐԻԶՈՆԱԿԱՆ	ՈՒՂՂԱՀԱՅԵԱՑ
Ա.– Կապար	1.– Կարկանդակ
Ա.– Ամ – Նա – րկէ (երկ)	2.– Մահճակալ
Գ.– Րա – ումպետ	3.– Աթլամա (Մալթա)
Դ.– Կհա (կահ) – տապ (պատ)	4.– Նո – Ասյ (այս)
Ե.– Անթ (նաթ) – քնէ (ենք)	5.– Կաւ
Ջ.– Նալ (լան) – լալ	6.– Տէկ (կէտ)
Է.– Դկաաստ (դաստակ)	7.– Պրպտել
Ը.– Աամս (թոքերէն՝ մասա)	8.– Ակեա (ակեր) – իր
Թ.– Կլայեկ	9.– Րետպալ (լապտեր)

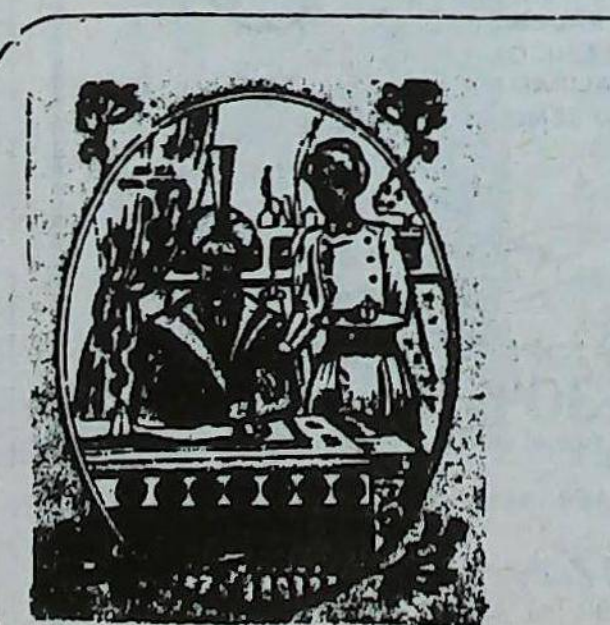

Su café molido al gusto oriental

Gran Visir

Boedo 510.

T.E.: 97-4763

Se propone al Senado solidaridad...

(viene de pág. 6)
niendo en cuenta los legítimos derechos del pueblo armenio y la voluntad de la mayoría abrumadora de su población.

FUNDAMENTOS

Señor Presidente:

El presente proyecto responde a la necesidad de proveer de una manera constante y permanente al afianzamiento de la paz y la justicia en todas las latitudes donde se encuentren comprometidos los derechos humanos fundamentales.

Conforme nuestras convicciones democráticas no caben las distinciones políticas o ideológicas para expresar nuestro apoyo y solidaridad con los pueblos encaminados hacia la recuperación de sus legítimos derechos. Por ello, nuestra vocación de libertad y justicia se proyecta sin cesar más allá de las distancias geográficas y de las distintas fronteras nacionales.

La ciudad de Erevan, capital de la República Socialista Soviética de Armenia, ha sido escenario en los últimos días de manifestaciones multitudinarias cuyo origen en la reivindicación nacional armenia de la región de Nagorny Karabaj. La misma ha pertenecido a Armenia y desde 1923 permanece integrada a la República Socialista Soviética de Azerbaijan.

Mientras tanto la agitación ha repercutido con brotes de violencia en distintas ciudades del Azerbaijan Soviético. Las noticias disponibles dan cuenta de choques étnicos con decenas de víctimas fatales, entre azerbaijanos y armenios en la ciudad de Sumgait, segunda ciudad de la República de Azerbaijan. A su vez más de 100 heridos habrían resultado en los disturbios al lanzar grupos de azerbaijanos una persecución contra armenios, en circunstancias reconocidas por la prensa soviética como verdaderas atrocidades.

En la región de Azerbaijan de población mayoritariamente musulmana, la región autónoma de Nagorny Karabaj constituye un verdadero en clave, tradicionalmente cristiano, que perteneció a la nación Armenia hasta 1923 en que fue integrada al Azerbaijan Soviético. Aún en nuestros días un 75% de la población de Nagorny Karabaj es de origen armenio y aspira a su reunificación con la Armenia Soviética.

Desde la horrible matanza de 1915 a manos de los turcos, la nación Armenia ha sufrido uno de los procesos de disolución nacional más trágicos de que se tenga memoria en el presente siglo. A raíz de las persecuciones que sufrieron en aquellas tristes circunstancias, numerosas familias de origen armenio salvadas del genocidio encontraron amparo en nuestro país.

Por ello, no escapará a los señores legisladores la honda repercución que los actuales sucesos en la Armenia Soviética tienen en nuestro país donde una importante colectividad de descendientes de armenios se ha integrado con su esfuerzo al quehacer nacional.

Hipolito Solari Yrigoyen
Senador Nacional

COCINA

Tarta cocada

INGREDIENTES:

125 gramos de manteca - 100 gramos de azúcar - 1 huevo - 250 gramos de harina leudante.

RELLENO:

180 gramos de coco rallado - 140 gramos de azúcar - 50 gramos de manteca derretida - 3 huevos.

PREPARACION:

Con los ingredientes de la masa, formar un bollo. Dejarlo descansar durante 20 minutos. Luego, forrar con la masa una tartera enmantecada y enharinada.

Preparar el relleno mezclando los huevos con el coco, el azúcar y la manteca derretida. Volcarlo sobre la masa y llevar a horno moderado durante alrededor de 35 minutos.

Isabel Tchalian

ՋՈՒԿԻ ՖԻԼԷ ԿԱՆԱՆՉԷՂԷՆՈՎ

(10 ՀՈԳԻ)

2,5 քիլօ ձուկի ֆիլէ
կէս չիչ ճերմակ գինի
2 լեմոնի հիւթ
կէս սուրճի դգալ մանր սածրան (ըջուխ սածրա)
200 կրամ դդում նարտի զարին պէս կտրուած
250 կրամ ստեպղին, նարտի զարին պէս կտրուած
200 կրամ գետնախնձոր, նարտի զարին պէս կտրուած
250 կրամ սմբուկ, նարտի զարին պէս կտրուած
200 կրամ կանանչ լուբիա, նարտի զարին պէս կտրուած
2 հատ անուշ եւ կարմիր պղպեղ նարտի զարին պէս կտրուած
700 կրամ կարմիր լոլիկ նարտի զարին պէս կտրուած
200 կրամ ձիթապտուղի ձէթ
300 կրամ կարմիր սոխ, երկայնքին բաշակ (չիչէնէ) կտրուած
կէս լիդր ջուր
Աղ, ճերմակ պղպեղ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Ձուկին ֆիլէները լաւ մը լուալ: Եզերքը բարձր, խոշոր ափսէի մը մէջ 50 կրամ ձէթ քսել, վրան՝ ձուկին չերտերը քով քովի պահած չարել, գինիի եւ լեմոնի հիւթը տարածել: Ցետոյ աւելցնել գետնախնձորները, դդումները, պղպեղները եւ լոլիկները: Կանանչ լուբիան եւ ստեպղինը զատ զատ խաչելէ ետք դարձեալ ձուկերուն վրայ դնել: Ցետոյ, սոխերը տապակի մը մէջ, կրակի վրայ ձէթով մեղցընել, չսպիրտն դնելով խառնել ու ձուկերուն վրայ աւելցնել:

Սմբուկները աղելէ մէկ ժամ ետք, քիչ մը տապկել ու ձուկերուն վրայ աւելցնել: Աղ եւ պղպեղ ցանել եւ կէս լիդր ջուր դնելով ափսէն կրակի վրայ դնտեղել: Եռալ սկսելուն պէս 350 աստիճան փուռի մէջ մտցնելով 20 վայրկեան չափ եփել:

Փուռէն հանել, պաղնէ վերջ ձուկի երկար ամանի մէջ չարել ձուկերը, վրան լեցնել կանաչեղէնները. երեսն ալ մանրուած ազատքեղ ցանելով սեղան ղրկել:

Գաղ կ'ուտուի:

EL PORQUE DE LAS PALABRAS

PENSAR

Se le hubiera ocurrido pensar que el original significado del verbo pensar poco o nada tuvo que ver en su principio con el intelecto?

Porque pensar procede del verbo latino "pensare", cuyo significado propio es suspender algo para apreciar su peso, tomarlo en vilo, colgarlo (latín: pendere).

De ahí que como las ideas o los problemas los pesamos, los consideramos rumiándolos lentamente, el verbo pensar alcanzó el sentido figurado de connotar la operación mental, de medir el valor, el peso, si así se puede decir, de los juicios y de todo aquello que es metafísico e imponderable.

EL PROFESIONAL LOS RECETA
BARTAMIAN LOS DISEÑA
SU HIJO LOS PREFIERE
LINEA PIE/RECTOR
DE ORTOPEDIA
BARTAMIAN

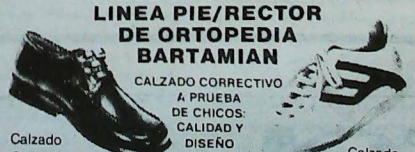

CALZADO CORRECTIVO A PRUEBA DE CHICOS: CALIDAD Y DISEÑO

Calzado Correctivo

Calzado Deportivo

PLANTILLAS CORRECTORAS

Ortopedia Bartamian tambien las pone a sus pies

ARTICULOS DE ORTOPEDIA EN GENERAL

Descuentos desde el 30% a Obras Sociales.
Consulte con su Obra Social sobre otros beneficios.

ORTOPEDIA DE
Bartamian
Av. Belgrano 1699 Tel. 45-5213 Bs. As
Av. 7 N° 1134 Tel. 3-4935 La Plata

COCINA ORIENTAL
Especialidades Armenias
Sra. Valentina
Tel. 791-2349
-Trabajos sobre pedidos-

La Escribanía Balassanian *comunica su nueva característica telefónica:*
322-2768
Dr. Arturo Balassanian
Escribano
Florida 716 2° Piso - Of. "K"
Radio llamada: 311-0056 312-6383
Código: *3136*

Periódico Armenio
"SARDARABAD"
de la
ASOCIACION CULTURAL
TEKEYAN

Redacción y Administracion
Cnel. Niceto Vega 4779
1414 - CAPITAL FEDERAL
T.E. 772-2520
Horario de atencion: *Lun a Vier de 10.00 a 19.00 hs.*

Registro Nac. de la Propiedad Intelectual
N° 78.836
Director
MIHRAN SARAFIAN
Corresponsalia, receptoria de avisos y suscripciones en
BRASIL
Sr. Hrair Chahinian
Av. Coxingui 191 Ap. 84
Cep. 00579 - San Pablo
T.E.: 813-6731

URUGUAY
Dr. Pedro Tanielian
Benito Blanco 675 Ap. 201
T.E.: 70-3114 Montevideo